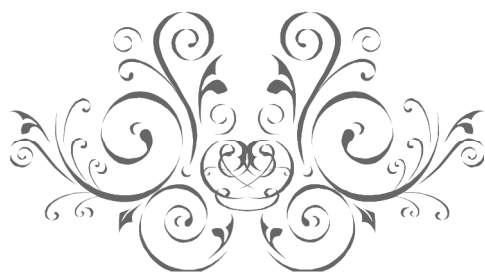

גמרא סדורה מסכת

בבא קמא

פרק י' - "הַמוֹזֵל וּמֵאֲכִיל"

**מהדורה מנוקדת, מפוסקת,
מחולקת לסוגיות ולפסקאות**

לימוד פרק זה יהיה לעילוי נשמת
המורה לפיזיקה שיראתו קודמת לחכמתו
ד"ר שלמה בן עובדיה מנצור ז"ל
ד' אלול תשע"ו

בהצלחה - יגעת ומצאת - תאמיין!!!

להארות והערות
דניאל ברק ווינט
טל' - 0526071122
דוא"ל vinetd@neto.net.il
עתניאל ד.ג. הר חברון 90407

כל הזכויות על הטקסט, ניקוד ופיסוק
שמורות למכון הישראלי לפרסומים תלמודיים.
כל הזכויות על החלוקה לסוגיות ופסקאות
שמורות לעמותת "וכל בניך לימודי ה'".

מסכת בבא קמא פרק י' - "הגוזל ומאכיל"

1. קיא, ב

רס"י

מתני'

הגוזל ומאכיל. והניח לפניהם.

או שהניח לפניהם הגזילה

קיימת:

פטורים מלשלם. בגמרא מפרש

טעמא:

אם היה דבר כו'. בגמ' מפרשי

לה מר הכי ומר הכי:

קיא, ב משנה

הגוזל ומאכיל את בניו, והניח לפניהם - פטורין מלשלם,
ואם היה דבר שיש בו אחריות - חייבין לשלם.

גמרא

אמר רב חסדא:

גזל ולא נתייאשו הבעלים, ובא אחר ואכלו ממונו,

רצה מזה גובה,

רצה מזה גובה.

מאי טעמא?

כל כמה דלא נתייאשו הבעלים ברשותיה דמריה קאי.

תנן:

"הגוזל ומאכיל את בניו, והניח לפניהם - פטורין מלשלם".

תיובתא דרב חסדא!

אמר לך רב חסדא:

כי תנניא ההיא לאחר יאוש.

2. קיא, ב

רפ"י

גמ'

ברשותיה דמריה קאי. וזה שאכלו נעשה כגזלו מבעליו:

זאת אומרת. דקתני והניח לפנייהם פטורין:

רשות יורש כרשות לוקח דמי. והויא לה כרשות אחרת וכיון דאוקימנא למתניתין לאחר יאוש קני להו יתמי ביאוש ושינוי רשות דאי ביאוש כדי לא קני מדלא קתני פטורא באבוהון:

כשאכלום. לאחר מיתת אביהן ונגזל אין יכול לתובען שהרי לא גזלוהו:

והא מדקתני סיפא: "אם היה דבר שיש בו אחריות." כגון דבר הניכר לרבים ונראה כל שעה כעין קרקע או כגון טלית וכסות:

חייבים להחזירה. מפני כבוד אביהן שהבריות אומרות זו טלית שגזל פלוני:

מכלל דבגזילה קיימת עסקינן. ואפי"ה היכא דלאו משום כבוד פטר להו ברישא במתני:

הכי קאמר אם הניח להן אביהן. קרקעות משלו אפילו אכלו את הגזילה חייבין דאשתעביד נכסים דאבוהון מחיים:

לא דבר שיש בו אחריות ממש. לא שגזל קרקע והניחה לפנייהן:

אלא אפילו גזל פרה וחרש בה או חמור ומחמר אחריו. והכל מעדין שהיה דנגזל חייבין אלמא בגזילה קיימת עסקינן: אמר רבא כי שכיבנא רבי אושעיא נפק לוותי. יצא לקראתי:

דמתריצנא למתניתין כוותיה. באחריות ממש ובשאינן גזילה קיימת וחסורי מיחסרא ולא מוקי לה בדבר המסויים ובגזילה קיימת כרבי [דכיון דאשכחן הכי מתריצנא לה מתניתין כברייתא ולא חיישינן למאי דמתני רבי לר' שמעון בריה דברייתא קיימא כוותיה]: גזילה קיימת. שלא אכלה אחרי מותו ותבען הנגזל:

חייבין. דרשות יורש לאו כרשות לוקח דמי ויאוש כדי לא קני: אין גזילה קיימת. שאכלה אחרי מותו:

פטורין. דאינהו לא גזלו מידי:

הניח להן אביהן אחריות נכסים. קרקע משלו:

חייבין לשלם. דאשתעבוד נכסיה:

"אם הניח לפנייהם - פטורין מלשלם".

אמר רמי בר חמא:

זאת אומרת:

רשות יורש כרשות לוקח דמי.

רבא אמר:

רשות יורש לאו כרשות לוקח דמי,

והכא במאי עסקינן: כשאכלום.

הא מדקתני סיפא: "אם היה דבר שיש בו אחריות חייבין לשלם", מכלל דרישא בגזילה קיימת עסקינן!

אמר לך רבא:

הכי קאמר: אם הניח להם אביהם אחריות נכסים, חייבין לשלם.

והא מתני ליה רבי לרבי שמעון בריה:

"לא דבר שיש בו אחריות ממש,

אלא אפילו פרה וחרש בה,

חמור ומחמר אחריו - חייבין להחזירה,

מפני כבוד אביהן!"

אלא אמר רבא:

כי שכיבנא, רבי אושעיא נפיק לוותי, דתריצנא מתניתין כוותיה.

דתני רבי אושעיא:

"הגזל ומאכיל את בניו - פטורין מלשלם.

הניח לפנייהם גזילה קיימת - חייבין,

אין הגזילה קיימת - פטורין.

הניח להם אביהם אחריות נכסים - חייבין לשלם".

3. קיא, ב - קיב, א

רש"י

דרב חסדא. דאמר לעיל רצה
מזה גובה:
לאחר יאוש. ואכלוה:
תיהוי תיובתא דרמי בר חמא.
כיון דלאחר יאוש אוקימתה:
לפני יאוש. דשינוי רשות בלא
יאוש לא קני וכי אין גזילה
קיימת שאכלוה אחרי מות
אביהן פטורין דלית ליה דרב
חסדא:

["אמר רב חסדא:

גזל ולא נתייאשו הפעלים, ובא אחר ואכלו ממנו,
רצה מזה גובה,
רצה מזה גובה"].

אמר מר:

"אין הגזילה קיימת - פטורין".

נימא תיהוי תיובתא דרב חסדא!

אמר לך רב חסדא:

כי תניא ההיא לאחר יאוש.

["אמר רמי בר חמא:

זאת אומרת:

רשות יורש כרשות לוקח דמי"].

אמר מר:

"גזילה קיימת - חייבין לשלם".

נימא תיהוי תיובתא דרמי בר חמא!

אמר לך רמי בר חמא:

קיבא כי תניא ההיא לפני יאוש.

4. קיב, א

רפ"י

מאן דמתני לה. להא דרמי בר חמא אברייתא כ"ש אמתניתין דליכא טעמא אחרינא למפטריה אלא האי כל כמה דלא מחסרת לה למתניתין משמע דגזילה קיימת:

מאן דמתני לה אמתניתין אבל אברייתא רמי בר חמא. משום טעמא דקרא מתני לה כרבא. ל"א איפכא גרסינן מאן דמתני לה אמתניי כ"ש אברייתא דמתניתין איכא לאוקמא בשאכלום אבל ברייתא קתני שיודעין שהן של רבית אלמא דקיימי בעין וקתני פטורים דרשות יורש כרשות לוקח ומאן דמתני לה אברייתא אבל אמתניתין רמי בר חמא בשאכלום מתני לה כרבא וראשון שמעתיו ועיקר:

רב אדא בר אהבה מתני להא דרמי בר חמא, אהא:

"הניח להו, אביהו מעות של רבית, אף על פי שיודעין שהן של רבית - אין חייבין להחזיר".

אמר רמי בר חמא:

זאת אומרת:

רשות יורש כרשות לוקח דמי.

רבא אמר:

לעולם אימא לך: רשות יורש לאו כרשות לוקח דמי,

ושאני הכא דאמר קרא: "אל תקח מאתו נשך ותרבית"³³⁴ (ויקרא כה, לו),

אהדר ליה כי היכי דנחי בהך.

לדידיה - קא מזהר ליה רחמנא,

לבריה - לא מזהר ליה רחמנא.

מאן דמתני לה אברייתא, כל שכן אמתניתין.

מאן דמתני לה אמתניתין, אבל אברייתא רמי בר חמא כרבא מתני לה.

5. קיב, א

רש"י

גדולים חייבים. ורמי בר חמא מוקי לה לפני יאוש: **קטנים פטורים.** דלאו בני דינא נינהו ואע"פ דגזילה קיימת מיהו מחסרא גוביינא וסומכוס הוא דפטר קטנים לקמן: **ואין אנו יודעין חשבונות.** ושמא אבינו חישב לך דמים: **משום דאין יודעים פטורים.** בתמיהה הואיל ויודעים שבגזילה באה לידו דברי ושמא הוא וברי עדיף: **לא יהא אלא דאזיק אזוקי.** נכנס לחצר דנגזל והזיקו מי מחייבי קטנים לשלם והא אנן תנן לעיל (דף פז.) והם שחבלו באחרים פטורים והכא כיון דאכלום מאן כפי להו לשלומי: **הניח לפנייהם.** ועדיין לא אכלום אפילו קטנים חייבים כיון דגזילה קיימת ברשותא דמרה הוא ורבנן הוא דפליגי עליה דסומכוס ולא תקשי אברייתא דלעיל דאמר גדולים חייבין קטנים פטורים:

תנו רבנן:

"הגוזל ומאכיל את בניו - פטורין מלשלם. הניח לפנייהם,

גדולים - חייבין לשלם,

קטנים - פטורין מלשלם.

ואם אמרו גדולים: אין אנו יודעין חשבונות שחשב אבינו עמך - פטורין."

משום דאמר: **"אין אנו יודעין" - פטורים!?**

אמר רבא:

הכי קאמר:

גדולים שאמרו: יודעים אנו חשבונות שחשב אבינו עמך, ולא פש לך גביה ולא מידי - פטורין.

תניא אידך:

"הגוזל ומאכיל בניו - פטורין מלשלם.

הניח לפנייהם ואכלום בין גדולים בין קטנים - חייבין."

קטנים מי מחייבי?!

לא יהא אלא דאזיק אזוקי!

אמר רב פפא:

הכי קאמר:

הניח לפנייהם ועדיין לא אכלום בין גדולים בין קטנים - חייבין.

6. קיב, א

רש"י

אין חייבין באונסיה. דלא קבילו עלייהו נטירותא:

בזול. כל זוזא חשבינא בארבע דנקי וכן כל היכא דתני בזול בפרק מי שמת (ביב דף קמו:) והיינו שני שלישי דמים וכולהו דמים לא נשלמו דאי הוו ידעי דבעו שלומי לא הוו אכלי בשרא והעור יחזירנו כמות שהוא: **איכא דמתני להא.** הניח להן אביהן אחריות נכסים חייבין:

ארישא. דקאמר מותה אין חייבין באונסיה ואם הניח להן אביהן קרקעות חייבין לשלם דאשתעבוד נכסים מחיים דאבוהון דקסבר רבא חיוב אונסים משעת שאלה מוטל על השואל ופליגא דרב פפא דאמר לקמן לא רמי חיוב אונסים אשואל עד שעה שתיאנס: **ואיכא דמתני לה אסיפא.** טבחוה ואכלוה משלמים דמי בשר בזול ואם הניח להן אביהן קרקע משלמין פרעון שלם דהוו אינהו במקום אבוהון והואיל והן אכלוה משלמין:

אבל ארישא. דמתה כדרכה לא דלא אמרינן אשתעבוד נכסים דלא רמי חיוב אונסין על השואל עד שעת אונסין והכא כי אתניסא ליתיה לשואל והני לא קבול עלייהו מידי:

והיינו דרב פפא דאמר היתה פרה גנובה לו. כלומר גנב פרה מערב שבת וטבח בשבת חייב אף בתשלומין ארבעה וחמשה שהרי נתחייב בקרן קודם שיבא לידי איסור סקילה ואף על גב דקנסא לא אתי עליה עד שבת לא פטרינא ליה מקנסא משום חיוב מיתה דאמר באלו נערות (כתובות דף לד:) קנס חידוש הוא שחידשה תורה הלכך אעייג דמקטיל משלם:

היתה פרה שאולה לו וטבחה בשבת פטור. מן הכל דלא אמרינן משעת שאלה מחייב ליה אקרנא וקמה ברשותיה אפילו למלאך המות אלא בשעת טביחה הוא דגזליה ואיסור שבת וגניבה באין כאחד ונפטר מן הקרן משום דקם ליה בדרכה מינייה וקנסא ליכא דהא אין כפל ולא ארבעה וחמשה אלא בגנב עצמו שגנב מבית בעלים או בשומר חנם הבא לפטור עצמו בטענת גניבה אבל שואל ונושא שכר ושוכר שאין יכולין להפטר בטענת גנב אין בהן כפל כדאמר בכמה דוכתי לא אם אמרת בשומר חנם שכן משלם תשלומי כפל תאמר בשי"ש כו': שאם אין גניבה אין טביחה ואין מכירה לא גרס ליה ואנן שמעינן כאן ובכתובות וכן פירש לנו רבינו שאם אין גניבה אחר שפטור מן הקרן משום דקם ליה בדרכה מינייה אין טביחה קנס נמי לא משלם ואף על גב דחידוש הוא ואין מיתה פוטרתו הכא דליכא קרן פטור דתשלומי ארבעה וחמשה אמר רחמנא ולא תשלומי ג' וד' וכי מדלית מהכא קרנא הוו להו ג' לצאן וד' לבקר. ולא היה לי לב להבין את מושל שטעם זה אין צריך לכאן שהרי אין קנס בשואל הטובח ואפילו אמרינן כרב פפא דעד השתא קם ברשותא דמרה אפילו הכי גזלן נעשה עליה ולא גנב שאין דין גנב אלא בטוען טענת גנב והוה שומר חנם וכי גרס ליה בכתובות גרסינן ליה ובמלתא דרבא דאמר התם גנב וטבח בשבת פטור שאם אין גניבה כו' דהתם בגנב עצמו קאי וליכא למיפטריה מקנסא אלא משום האי טעמא אבל בדבר פפא ליכא למגרסא לא התם ולא הכא ואידי דמילתא דרב פפא איתמר התם גבי מלתא דרבא איגרסא נמי אגב שטפא בדבר פפא ותשובות רב האי גאון מסייעא לי:

אמר רבא:

הניח להם אביהם פרה שאולה משתמשין בה כל ימי שאולתה, מתה - אין חייבין באונסיה.

כסבורים של אביהם היא, וטבחוה ואכלוה - משלמין דמי בשר בזול.

הניח להם אביהם אחריות נכסים - חייבין לשלם.

איכא דמתני לה ארישא,

ואיכא דמתני לה אסיפא.

מאן דמתני לה ארישא, כל שכן אסיפא.

ופליגא אדרב פפא.

מאן דמתני לה אסיפא, אבל ארישא - לא.

והיינו רב פפא.

דאמר רב פפא:

היתה פרה גנובה לו,

וטבחה בשבת - חייב, שכבר חייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור שבת.

היתה פרה שאולה לו וטבחה בשבת - פטור, שאיסור שבת ואיסור גניבה, באין כאחד.

7. קיב, א-ב

רס"י

כעין שגזל. כלומר אם גזילה קיימת יחזיר אבל אין גזילה קיימת פטור ובדידה ליכא לאוקמה אלא בבניו:

בר חמוה דרבי ירמיה. קטן הוה:

טרק גלי. דלת פתוחה בבית אביו סגר ולא הניח ליכנס לפי שהיה רוצה רבי ירמיה להחזיק בה:

דאחזקי בה בחיי דאבוה. והיה טוען שאביו מכרה לו או נתנה לו:

שלא בפני בעל דין. והאי קטן כמאן דליתיה דמי:

שתקף בעבדיו. שלקח עבדיו עמו שיסייעוהו [לישנא אחרינא שתקף בעבדיו ואמר שלי הן]:

ונראה. אם שלו הוא: **התם**. הוא דירד לתוך שדה חבירו דלית ליה להך תינוק בהך שדה חזקה דאבוה אבל היכא דאית ליה להאי תינוק בבית זה חזקה דאבוה לא מפקינן ליה מיניה ולכשיגדיל יביא רבי ירמיה עדיו וידון עמו:

תנו רבנן:

"והשיב את הגזילה אשר גזל"³³⁵ (ויקרא ה, כג).

מה תלמוד לומר: "אשר גזל"?

יחזיר בעין שגזל.

מכאן אמרו: הגוזל ומאכיל את בניו - פטורין מלשלם,

הניח לפניו - בין גדולים בין קטנים חייבין.

משום סומכוס אמרו:

גדולים - חייבין,

קטנים - פטורין.

בר חמוה דרבי ירמיה, טרק גלי באפיה דרבי ירמיה,

אתא לקמיה דרבי אבין,

אמר: שלו הוא תובע.

אמר ליה: והא מייטינא סהדי דאחזקי ביה בחיי דאבוה!

אמר ליה: וכי מקבלין עדים אשלא בפני בעל דין?!

ולא?! והא קתני: "בין גדולים בין קטנים - חייבין"!

אמר ליה: הרי מחלוקת סומכוס בצידך.

אמר: איכפל כולי עלמא וקאי כסומכוס לאפקוען לדידי?!

אדהכי איגלגל מילתא אתא ומטא לקמיה דרבי אבהו,

אמר: לא שמיע לכו הא דרב יוסף בר חמא אמר רבי אושעיא?

דאמר רב יוסף בר חמא אמר רבי אושעיא:

תינוק שתקף בעבדיו,

וירד לתוך שדה של חבירו ואמר: "שלי הוא",

אין אוקרים: נמתין עד שייגדיל,

אלא מוציאין מידו מיד, ולכשיגדיל יביא עדים ונראה!

מי דמי?!

התם הוא דמפקינן מיניה, דלא קיימא ליה אחזקה דאבוה,

אבל היכא דאית ליה חזקה דאבוה - לא!

8. קיב, ב

רפ"י

חולים. מסוכנים למות ואם לא
עכשיו אימתי:
לב"ד הגדול. שבארץ ישראל:
כגון דנקט. בעל דין חבירו:
דיסקא. אגרת מב"ד הגדול
ששלחו לב"ד של כאן [לכופו]:

אמר רב אשי אמר רבי שבתאי:
מקבלין עדים שלא בפני בעל דין.

תהי בה רבי יוחנן,
וכי מקבלין עדים שלא בפני בעל דין?!

קיבלה מיניה רבי יוסי בר חנינא:
כגון שהיה הוא חולה,
או עדיו חולים,
או שהיו עדיו מבקשין לילך למדינת הים,
ושלחו לו ולא בא.

אמר רב יהודה אמר שמואל:
מקבלין עדים שלא בפני בעל דין.

אמר מר עוקבא:
לדידי מיפרשא לי מיניה דשמואל:
כגון דפתחו ליה בדיניה ושלחו ליה ולא אתא,
אבל לא פתחו ליה בדינא, מצי אמר ליה: אנא לבית דין הגדול אזילנא.

אי הכי, כי פתחו ליה נמי מצי אמר ליה: לבית דין הגדול אזילנא!

אמר רבינא:
כגון דנקט דיסקא מבית דין הגדול.

9. קיב, ב

רש"י

מקיימים את השטר. היו עדים החתומים מבקשים לילך למדינת הים מביאן מלוה לבי"ד ומעידין על כתב ידן ובית דין כותבין תחתיו במותב תלתא הוינא ואתו פלוני ופלוני ואסהידו אחתימת ידיהו ואשרנוהי וקיימנוהי כדחזי:
ואע"פ שעומד. בעל דין וצווח אל תקיימוהו מזויף הוא אין חוששין:
פתיחא. שטר שמתא על שאין פורע החוב:
אדרכתא. פסק דין לירד המלוה לתוך נכסים של לוח ולטלם בשומא בחובו:
שמא תכסיף. קרקעות של מלוה תבור ותפחות מדמיה:

אמר רב:

מקיימין את השטר שלא בפני בעל דין.

ורבי יוחנן אמר:

אין מקיימין את השטר שלא בפני בעל דין.

אמר ליה רב שישת לרבי יוסי בר אבהו:

אסברה לך טעמיה דרבי יוחנן:

אמר קרא: **"והועד בבעליו ולא ישמרנו"**³³⁶ (שמות כא, ט),

אמרה תורה: יבא בעל השור ויעמוד על שורו.

אמר רבא,

הלכתא:

מקיימין את השטר שלא בפני בעל דין,

ואפילו עומד וצווח.

ואי אמר: נקטו לי, זימנא עד דמייתינא סהדי ומרענא ליה לשטרא - נקטינן ליה.

אי אתא - אתא,

אי לא אתא - נטרין ליה: שני וחמישי ושני,

אי לא אתא - כתבין פתיחא עלויה תשעין יומין.

תלתין קמאי לא נחתין לנכסיה,

דאמר: קא טרח בזוזי וניזוף.

מציעאי נמי - לא נחתין ליה לנכסיה,

דאמר: דלמא לא אשכח למיזף וקא טרח ומזבין.

בתראי נמי לא נחתין לנכסיה,

דאמר: לוקח גופיה קא טרח בזוזי.

לא אתא - כתבין אדרכתא אניכסיה.

והני מילי דאמר: "אתינא".

אבל אמר "לא אתינא" לאלתר - כתבין.

והני מילי במלוה,

אבל בפקדון - לאלתר כתבין.

וכי כתבין - אמקרקעי,

אבל אמטלטלי - לא,

דלמא שמיט ואכיל להו מלוה למטלטלי.

וכי אתי לוח ומיייתי סהדי ומרע ליה לשטרא, לא משכח מידי למיגבה.

ואי אית ליה מקרקעי למלוה כתבין.

ולא היא, אדרכתא אמטלטלי לא כתבין,

אף על גב דאית ליה מקרקעי, חיישינן שמא תכסיף.

וכי כתבין אדרכתא מודעינן ליה.

והני מילי דמיקרב,

אבל מירחק - לא.

ואי מירחק ואיכא קרובים,

³³⁶ ואם שור נגח הוא מתמל שלשם והועד בבעליו ולא ישמרנו והמית איש או אשה השור יסקל וגם בעליו יומת

רס"י

מר אחא. זה שמו והיה לו חוב על חבירו ולא היה הלוח בעיר: **שני וחמישי.** בתי דינין קבועים בעיירות תקנת עזרא בפרק מרובה (לעיל דף פב.):

אי נמי, איכא שׁיירתא דאזלי ואתו התם - משהינן ליה תריסר ירחי שתא עד דאזלא ואתי שׁיירתא.

כי הא דרבנא שהא למר אחא תריסר ירחי שתא עד דאזלא ואתי שׁיירתא מבי חוזאי.

ולא היא,

התם איניש אלימא הוה,

אי הווא מטויא אדרכתא לידיה - לא הוה אפשר לאפוקי מיניה.

אבל הכא לא נטרינן ליה אלא עד דאזיל שליחא בתלתא בשבתא,

ואתא בארבעה בשבתא,

ולחמשא בשבתא קאי בדיניה.

10. קיב, ב - קיג, א

רש"י

שליח דרבנן. שהלך להזמין איש לדין וחזר ואמר לב"ד אינו רוצה לבא:
מהימנין ליה כבי תרי. דלא משקר בבי דינא:
פתיחא. שטר שמתא וכי שרו ליה שמתא לא שרו ליה עד דיהיב זוזא דפתיחא לספרא:
יהבינן זמנא. מזמנין בעל דין ליום פלוני לדין:
על פי אשה. ההולכת אצלו לפי דרכה או ע"פ שכיניו וסמכינן עלייהו דעבדין שליחותיהו אי לא אתי מחזקינן באפקרותא ומשמתינן ליה:
אלא דליתיה במתא. שאין אותו פלוני עכשיו בעיר שבי"ד בה ואמר לשכניו כשישוב פלוני אמרו לו לבא:
אבל איתיה במתא לא. משמתינן ליה דהנהו איתתא ושיבבי לא עבדי שליחותם:
דאמרי שליחא דבי דינא **אשכחיה ואמר ליה.** אלא משדרינן ליה עוד שליחות אחרינא בתריה:
ולא אמרן אלא דלא חליף אבבא **דבי דינא.** כי אתי ההוא פלוני לביתיה לית ליה אורחא לבבא דבי דינא אבל חליף אבבא דבי דינא לא סמכינן אשיבבי דאמרי בי דינא אמרי ליה:
אישתלי. שכחו שליחותם קודם ששב אותו פלוני לביתו:

אמר רבינא:

האי שלוחא דרבנן מהימנינן ליה כבי תרי.

והני מילי לשמתא,

אבל לפתיחא, כיון דממונא קא מחסר ליה, דקא בעי ליה למיתב ליה זוזי לספרא - לא.

אמר רבינא:

יהבינן זמנא אפומא דאיתתא ואפומא דשיבבי.

ולא אמרן אלא: דליתיה במתא,

קיג, א אבל איתיה במתא - לא,

דאמרינן: אימר לא אמרו ליה,

דאמרי: אשכחיהו שליחא בית דין ואמר ליה.

ולא אמרן, אלא: דלא חליף אבבא דבי דינא,

אבל חליף אבבא דבי דינא - לא,

אמרי: אשכחיהו בי דינא ואמרי ליה.

ולא אמרן, אלא: דאתי ביומיה,

אבל לא אתי ביומיה - לא,

אימא: אישתלוני אשתלי.

11. קיג, א

כש"י

עד דאתא לבי דינא לא קרענא
 ליה. ואע"ג דאמר אתינא
 אתינא:
 על דלא ציית לבי דינא. שאמרו
 צא תן לו ולא קיים:
 עד דציית דינא. ויפרע לו:
 לא מקרענן ליה. ואע"ג דאמר
 פרענא:
 ולא היא כיון דאמר דצייתנא
 קרענא. לא לתר דדלמא לית ליה
 זוזי השתא וטרח אבל באתא
 לדינא כל כמה דלא אתי
 אפקרותא הוא:

אמר רבא:

האי מאן דכתיב עליה פתיחא על דלא אתי לדינא - עד דאתי לדינא לא מקרענן ליה.
 על דלא ציית לדינא - עד דציית לא מקרענן ליה.

ולא היא, כיון דאמר "צייתנא" - קרענן ליה.

רס"י

קובעין זמן. ליום שני בשבת
ואם לא יבא מזמנין אותו ליום
חמישי ואם לא יבא מזמנין
אותו ליום שני ועד למחר לא
כתבינן פתיחא שכל היום
ממתינין שמא יבא:

12. קיג, א

אמר רב חסדא:

קובעים זמן, שני וחמישי ושני, זמנא וזמנא בתר זמנא,
ולמחר - כתבינן.

רב אסי איקלע בי רב כהנא.

חזא ההיא איתתא דאזמנה לדינא בפניא,

ובצפרא כתיב עלה פתיחא.

אמר ליה: לא סבר לה מר להא דאמר רב חסדא: קובעים זמן שני וחמישי ושני?

אמר ליה: הני מילי גברא, דאגיס וליתיה במתא,

אבל איתתא, כיון דאיתה במתא ולא אתיא מורדת היא.

13. קיג, א

רס"י

לא יהבינן זימנא ביומי ניסן.
 אין מזמנין אדם לדין בניסן
 ובתשרי שהן זמן קציר ובציר:
אבל לבתר ניסן. שולחים שיבא
 ביום פלוני באייר:
לבני כלה בכלה. באין לשמוע
 הדרשה בכל שבת אין אומרים
 לו בא ביום שני לדין דממנע ולא
 אתי לכלה:
בריגלא. באין לשמוע הלכות
 הרגל קודם הרגל לי יום:
כי אתו. תובעין לקמיה דרב
 נחמן ביום כלה להזמין בעלי
 דינין לדין:
אמר להו וכי לדידכו כנופייכו.
 לצורך דינכם הקהלתי אתכם:

אמר רב יהודה:
 לא יהבינא זמנא:
 לא ביומי ניסן,
 ולא ביומי תשרי,
 לא במעלי יומא טבא,
 ולא במעלי שבתא.
 אבל מניסן לבתר יומי ניסן,
 וביומי תשרי לבתר תשרי - קבעינן.
 ממעלי שבתא לבתר מעלי שבתא - לא קבעינן.

מאי טעמא?

בעבידתיה דשבתא טריד.

אמר רב נחמן:
 לא יהבינן זמנא: לא לבני כלה בכלה,
 ולא לבני ריגלא בריגלא.

כי הוו אתו לקמיה דרב נחמן,
 אמר להו: וכי לדידכו כנופייכו?

והאי דנא דאיכא רמאי - חיישינן.

רש"י

מטה ושלחן מהו. כיון דמידי דקאי בגו ביתי הוא ולא מתחזי לעלמא כי פרה וחמור וליכא זילותא דאבוהון או דלמא כיון דנפקי ועיילי אינשי לביתייהו וחזו להו איכא זילותא:
ויחכם עוד. כפרה וחמור כן מטה ושלחן:

14. קיג, א

["הגוזל ומאכיל את בניו, והניח לפניהם - פטורין מלשלם,]
 אם היה דבר שיש בו אחריות - חייב לשלם".

מתני ליה **רבי לדבי שמעון בדיה:**
 "לא דבר שיש בו אחריות ממש,
 אלא אפילו פרה וחורש בה,
 חמור ומחמר אחריו - חייבין להחזיר מפני כבוד אביהו".

בעי מיניה רב פהנא מרב:
 מטה ומיסב עליה,
 שולחן ואוכל עליו - מהו?

אמר לו: "תן להכם ויחכם עוד"³³⁷ (משלי ט, ט).

15. קיג, א

רש"י

מתני'

אין פורטין. להחליף סלעים בפרוטות מיד מוכסים ליטול הפרוטות מתיבתן שנותנין בה מעות המכס וכן מכיס של גבאי המכס שגובה כסף גולגולת וארנונא לפי שהן של גזל:

מתוך ביתו. של מוכס ממעות שלו:

או מן השוק. אם יש לו מעות בשוק שאין לוקח מתיבת המכס:

גמ'

אבל נותן לו דינר. היה חייב לו פרוטות למוכס מן המכס בשה חצי דינר ואין לו הפרוטות נותן לו דינר כסף ומקבל הימנו פרוטות בשה חציו מפני שהוא כמציל מידו:

משנה

אין פורטין:

לא מתיבת המוכסין,

ולא מכיס של גבאין,

ואין נוטלין מהם צדקה,

אבל נוטל הוא מתוך ביתו, או מן השוק.

גמרא

תנא:

"אבל נותן לו דינר,

ונותן לו את השאר".

16. קיג, א-ב

רש"י

דינא דמלכותא דינא. וזה שקיבל את המכס מן המלך דבר קצוב כך וכך לשנה אין גולן:
שאין לו קצבה. אלא נוטל ככל חפצו:
מאליו. שלא מאת המלך אפי' יש לו קצבה:
כדי להבריח את המכס. ואע"פ שאין כוונתו להנאת לבישה אלא להבריח בו בלבישת כלאים:
דינא דמלכותא דינא. ונמצא שגוזל את המוכס ישראל זה שקיבל את המכס מיד המלך נכרי בהיתר:
נודרין. קונם כל פירות עלי אם אין תבואה זו של בית המלך:
הורגים. רוצחים:
חרמים. בעלי תיגרה ומריבה וגוזלי ממון:
במוכס שהוא כנעני אנס. ואין לחוש אם גוזלו היכא דליכא חילול השם שאין מבין שזה מכוב:

ו"מוכסין"!

והאמר שמואל:

דינא דמלכותא דינא!

אמר רב חנינא בר כהנא אמר שמואל:

במוכס שאין לו קצבה.

דבי רבי ינאי אמרי:

במוכס העומד מאליו.

איכא דמתני לה אהא:

"לא ילבש אדם בלאים אפילו על גבי עשרה בגדים להבריח בו את המכס".

מתניתין דלא כרבי עקיבא.

דתניא:

"אסור להבריח את המכס,

רבי שמעון ואמר משום **רבי עקיבא**:

מוותר להבריח את המכס".

בשלקמא לענין כלאים בהא קמיפלגי,

דמר סבר: דבר שאין מתכוין - מותר,

ומר סבר: דבר שאין מתכוין - אסור.

אלא להבריח בו את המכס מי שרי?!

והאמר שמואל:

דינא דמלכותא דינא!

אמר רבי חנינא בר כהנא אמר שמואל:

במוכס שאין לו קצבה.

דבי רבי ינאי אמרי:

במוכס העומד מאליו.

ואיכא דמתני אהא:

"נודרין להרגיו, ולחרמיו, ולמוכסיו,

שהיא של תרומה,

שהיא של בית מלך,

אף על פי שאינה של תרומה,

אף על פי שאינה של מלך" (גדרים כו:).

ו"למוכסין"!

והאמר שמואל:

דינא דמלכותא דינא!

אמר רבי חנינא בר כהנא אמר שמואל:

במוכס שאין לו קצבה.

דבי רבי ינאי אמרי:

במוכס העומד מאליו.

רב אשי אמר:

במוכס גוי.

רש"י

באין עליו בעקיפין. בחכמה עד שפוטריין את הישראל:
 אחרי נמכר. בעבד עברי הנמכר לנכרי בשוק משתעי:
 שלא ימשכנו ויצא. כלומר שלא יוציאווהו בית דין מיד הכותי אלא בגאולה:
 יגלום. יכול יניח את הכנעני לכפול ולהוסיף ולתבוע מה שלא נתן:
 גר תושב. אין עובד ע"ז ואוכל נבילות:
 ולא לך אלא לגר. בקדושין היא (ד' כ.) ובערכין (דף ל:) כמה קשה אבקה של שביעית אדם שנושא ונותן בפירות שביעית סוף מוכר את עצמו שנאמר ונמכר לך לא לך אלא לכנעני כו' ולע"ז עצמה לחטוב עצים ולשאוב מים ואכולהו קאי גאולה תהיה לו אלמא גזל כנעני אסור:
 בהפקעת הלואותו. שאין גזל ממש שרי כי ליכא חילול השם ולהבריח המכס הוי כהפקעת הלואתו:
 הפקעת הלואתו הוא. שהלוהו על עבודתו ואפי' הכי אמר ר' עקיבא לא יצא על כרחו:
 גופו קנוי. כל שש שנים ונמצא שגזלו ממש:

דתניא:

"ישראל וגוי שבאו לדין, אם אתה, יכול לזכהו בדיני ישראל - זכהו ואמור לו: כך דינינו. בדיני גוים - זכהו ואמור לו: כך דינכם, ואם לאו - באין עליו בעקיפין, דברי רבי ישמעאל.
 רבי עקיבא אומר:
 אין באין עליו בעקיפין, מפני קידוש השם".

ורבי עקיבא, טעמא, דאיכא קידוש השם, הא ליכא קידוש השם - באין, וגזל גוי מי שרי?!
 והתניא:

"אמר רבי שמעון,

דבר זה דרש רבי עקיבא בשבא מזפירין: מנין לגזל גוי שהוא אסור?

תלמוד לומר: "אחרי נמכר גאלה תהיה לו"³³⁸ (ויקרא כה, מו) ^ /שלא ימשכנו ויצא.

יכול יגלום עליו?

תלמוד לומר: "וחשב עם קנהו"³³⁹ (ויקרא כה, נ) - ידקדק עם קונהו!

אמר רב יוסף:

לא קשיא:

הא - בגוי,

הא - בגר תושב.

אמר ליה אביי:

והא תרוייהו גבי הדדי פתיבי:

"לא לה, אלא לגר,

שנאמר: "לגר"³⁴⁰ (ויקרא כה, מז),

ולא לגר צדק אלא לגר תושב,

שנאמר: "לגר תושב" (ויקרא כה, מז).

"משפחת גר" (ויקרא כה, מז) - זה הגוי,

בשהוא אומר: "או לעקר" (ויקרא כה, מז) - זה הנמכר לעבודה זרה!"

אלא אמר רבא:

לא קשיא:

כאן - בגזילו,

וכאן - בהפקעת הלואותו.

אמר ליה אביי:

עבד עברי - הפקעת הלואותו הוא!

רבא לטעמיה,

דאמר רבא:

עבד עברי גופו קנוי.

³³⁸ אחרי נמכר גאלה תהיה לו אחד מאחיו יגאלנו

³³⁹ וחשב עם קנהו משנת המקרו לו עד שנת היבל והנה כסף ממקרו במספר שנים מימי שכיר יהיה עמו

³⁴⁰ וכי תשיג יד גר ותושב עמך ויקר אחיך עמו ונמכר לגר תושב עמך או לעקר משפחת גר

17. קיג, א-ב

רש"י

טעותו. היה חייב לו לישראל וטעה בחשבון דליכא חילול השם:
לקנא דדהבא במר דפרזלא. מזרק של זהב בחזקת של נחושת:
ואיבלע ליה זוזא. ועוד טעות אחרת שעיקב זוז מדמיו והטעהו בחשבון שלקח ג' במקום ד':
ואמר. רב כהנא לכותי חזי דעלך סמיכנא אינו מונה אותם כדי להוציא עצמו מן החשד ל"א כותי א"ל לרב כהנא חזי דעלך סמיכנא זו שמעתי:
לצלחא. לבקע:
מעיקרו. פסקית של צד העיקר קח לצרכי שהן עבים:
דכותי מניינא ידע. מנין הפסקים מנה אבל לא נתן עיניו כמה דקים יש וכמה גסים יש:
שיבשא. זמורות:
קטופי. אשכולות:

אמר רב ביבי בר גידל אמר רבי שמעון חסידא: גזל גוי - אסור, אבידתו - מותרת.

"גזילו אסור".

דאמר רב הונא:

מנין לגזל הגוי שהוא אסור?

שנאמר: "ואכלת את כל העמים אשר ה' אלהיה נתן לך"³⁴¹ (דברים ז, טז) - בזמן שהן מסורים בידך, ולא בזמן שאינם מסורין בידך.

"אבידתו מותרת".

דאמר רב חמא בר גוריא אמר רב:

מנין לאבידת הגוי שהיא מותרת?

שנאמר: "לכל אבדת אחיך"³⁴² (דברים כב, ג) - לאחיק אתה מחזיר, ואי אתה מחזיר לגוי.

ואימא הני מילי היכא דלא אתי לידיה, דלא מחייב לאהדורי בתרה, אכל היכא דאתי לידיה אימא ליהדרה!

אמר רבינא:

"ומצאתה" (דברים כב, ג) - דאתאי לידיה משמע.

תניא:

"רבי פנחס בן יאיר אומר:

במקום שיש חילול השם - אפילו אבידתו אסור".

אמר שמואל:

טעותו - מותרת.

כי הא דשמואל זבן מכותי לקנא דדהבא במר דפרזלא בארבע זוזי, ואבלע ליה חד זוזא.

רב פהנא זבן מכותי מאה ועשרים חביתא במאה,

ואבלע ליה חד זוזא,

אמר ליה: חזי, דעלך קא סמיכנא.

רבינא זבן דיקלא הוא וכותי לצלחא,

אמר ליה לשמעיה: קדם ואייתי מעיקרו. דכותי מניינא ידע.

רב אשי הוה קאזיל באורחא, חזא שיבשא דגופנא בפרדיסא ותלי בה קיטופי דעינבי, אמר ליה לשמעיה: זיל חזיא דכותי נינהו - אייתי,

אי דישראל נינהו - לא אייתי.

שמע ההוא כותי דהוה יתיב בפרדיסא,

אמר ליה: דכותי שרי?

אמר ליה: כותי שקיל דמי,

ישראל לא שקיל דמי.

³⁴¹ ואכלת את כל העמים אשר ה' אלהיה נתן לך לא תחס עינך עליהם ולא תעבד את אלהיהם כי מוקש הוא לך
³⁴² וכן תעשה להמרו וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבדת אחיק אשר תאבד ממנו ומצאתה לא תוכל להתעלם

18. קיג, ב

רפ"י

היכי מיאשי. כלומר מי הוי
 יאוש הא יאוש כדי הוי ואין כאן
 שנוי רשות שברה"ר הן ושינוי
 מעשה נמי ליכא דהשתא נמי
 גובא דדיקלא מקרו:
 והא לא עבדי שליחותיה
 כדקאמר מלכא. ואשתכח דלאו
 דינא דמלכותא הוא ואמאי
 עברינן עלייהו:
 ולא טרח. אין עליו לטרוח
 וליקח מזה אחד ומזה אחד:
 באגא. בקעה:

גופא:

אמר שמואל:

דינא דמלכותא דינא.

אמר רבא:

תדע, דקטלי דיקלי וגשרי גישרי ועברינן עלייהו.

אמר ליה אבוי:

ודלמא משום דאיאוש להו מיניהו מרייהו!

אמר ליה:

אי לא דינא דמלכותא דינא היכי מייאשי?

והא לא קא עבדי כדאמר מלכא,

מלכא אמר: זילו וקטלו מכל באגי,

ואינהו אזלו וקטלו מחד באגא!

שלוחא דמלכא כמלכא,

ולא טרח, ואינהו אפסיד אנפשייהו,

דאיבעי להו דאינקוט מכוליה באגי ומשקל דמי.

19. קיג, ב

רש"י

דמשתכח בבי דרי. היו ארבעה שותפין בגורן והביאו שלשה חלקן בביתן והרביעי נמצא בגורן:

פרע מנתא דמלכא. בשביל כולם ולכשיבאו חביריו אין יכולין לומר שלך היה ולא שלנו ואם גבאי זה ישראל הוא שקנה מן המלך את המס אין כאן משום גזל דדינא דמלכותא דינא ואם כותי הוא מותר לקנות ממנו:

אריסותיה מפיק. דאין לו חלק בגופו של קרקע ואין עליו לפרוע חלק על הבית ולענין זבוני לא מזבנינן מיניה דגזל הוא מה שנטלו מן האריס:

בר מתא אבר מתא מיעבט. רשות ביד ישראל גבאי המלך למשכן בן העיר על מס בן עיר חבירו דדינא דמלכותא דינא:

והני מילי דבורלא. אברול ארעא מס קרקע שאכל פירות:

וכרגא. כסף גולגולת דשתא דא:

אבל שתא דחליף חליף. והוא הגבאי כבר פרע למלך כל קצבה שקיבל עליו שנה שעברה ומעתה המס שלו ולו אין כח למשכן את זה על חבירו:

דדיירי דרי. עכו"ם שיש להם בהמות ומזבלין מהן שדות בשכר:

אסור ליקח מהן. בהמה שמא נתחברה עם בהמותיהם של ישראל ושל בני ישראל הוא:

אפומא דחד. ונמצא שהפסידו שלא כדין:

דמגיסתא. בני כפר שאין יודעין לדון במשפט:

בי דוואר. שלטון: **חד אמומתא שדו ליה.** על פי עד אחד אין מוציאין ממון אבל מחייבין בעל דין שבועה להכחיש העד כדין תורה לשון אחר דמגוזתא אנסין בחזקה כמו אתו גוזאי וקא מחו ליה (מגילה כח.) סריסים (של בית רבי) העומדין לרדות בחזקה:

אמר רבא:

מאן דמשתכח בבי דרי, פרע מנתא דמלכא.

והני מילי: שותפא.

אבל אריסא - אריסותיה הוא דקא מפיק.

ואמר רבא:

בר מתא אבר מתא מיעבט.

והני מילי דברלא ארעא וכרגא דהאי שתא, אבל שתא דחליף, הואיל ואפייס מלכא חליף.

ואמר רבא:

הני דדיירי דרי בתוך התחום - אסור ליקח מהן. מאי טעמא?

משום דמערבא חיותא דמתא בהדייהו.

חוץ לתחום - מותר ליקח מהם.

אמר רבינא:

אם היו בעלים מרדפים אחריהם,

אפילו חוץ לתחום אסור.

מכריז רבא ואיתימא רב הונא:

דסקליון לעילא ודנחתיו לתתא:

האי בר ישראל דידיע סהדותא לכותי ולא תבעו מיניה,

ואזל ואסהיד ליה בדיני דכותי על ישראל חבריה - משמתנין ליה.

מאי טעמא?

קידא דאינהו מפקי ממונא אפומא דחד.

ולא אמרו, אלא: חד, אבל בתרי - לא.

וחד נמי לא אמרו, אלא: בדיני דמגיסתא,

אבל בי דוואר, אינהו נמי חד אמומתא שדו ליה.

אמר רב אשי:

כי הויןא בי רב הונא³⁴³,

איבעיא לן: אדם חשוב דסמכי עליה כבי תרי?

מפקי ממונא אפומיה, ולא איבעי ליה לאסהודי.

או דלמא:

כיון דאדם חשוב הוא, לא מצי משתמיט להו ומצי לאסהודי?

תיקו.

³⁴³ מסורת הש"ס וכך מופיע גם בראשונים וכתבי יד גורסים: רב כהנא, והקושי ברור.

רס"י

והאמר מר זבין מעכו"ם כו'.
 בבבא מציעא בהמקבל:
 ארבעית. הרבעת:

20. קיג, ב

אמר רב אשי:

האי בר ישראל דזבין ליה ארעא לגוי אמצרא דבר ישראל חכריה - משמתנין ליה.

מאי טעמא?

אי נימא משום דינא דבר מצרא,

והאמר מר: זבין מגוי וזבין לגוי - ליכא משום דינא דבר מצרא!

אלא, דאמרינן ליה: ארבעית לי אריא אמצראי משמתנין ליה עד דקביל עליה כל אונסא דאתי מחמתיה.

21. קיד, א

רפ"י

מתני'

הרי אלו שלו. דמסתמא נתייאושו הבעלים מיד וקננהו היאך ביאוש ושינוי רשות: **אם נתייאושו**. הבעלים דשמעינן דאייאוש דאמר ווי לחסרון כיס אבל סתמא לא וקשיא לסטים דסיפא אלסטים דרישא ובגמרא פריך ומשני לה חדא בלסטים עכו"ם וחדא בלסטים ישראל דמייאש מסתמא: **נחיל**. גיור"א: **לא יקוץ את הסוכה**. נתיישבו דבורים על סוכת חבירו וירא ליטלן אחת אחת שלא יברחו לא יקוץ את הסוכה להוליכן כולן ביחד ואפילו ע"מ ליתן דמים:

גמ'

אם נטל. חמור מן המוכסין: **יחזיר לראשונים**. ופליגא ברייתא אמתני': **יאוש כדי**. שנתייאושו הבעלים ביד מוכס לא קנה המוכס ביאוש לבדו בלא נתינת דמים או שינוי מעשה וכי אתא ליד שני באיסור אתא לידיה: **אם בא להחזיר**. שחסיד הוא: **יחזיר לבעלים הראשונים**. ולא למוכס:

משנה

נטלו מוכסין את חמורו ונתנו לו חמור אחר, נטלו לסטים את כסותו ונתנו לו כסות אחרת - הרי אלו שלו, מפני שהבעלים מתייאשין מהן.

המציל: מן הנהר,

או מן הגייס,

או מן הלסטין,

אם נתייאושו הבעלים - הרי אלו שלו.

וכן נחיל של דבורים,

אם נתייאושו - הרי אלו שלו.

אמר רבי יוחנן בן ברוקה:

נאמנת אשה,

או קטן, לומר: מבאן יצא נחיל זה.

ומהלך בתוך שדה חבירו להציל את נחילו,

ואם הזיק - משלם מה שהזיק,

אבל לא יקוץ את סוכו על מנת ליתן את הדמים.

רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר:

אף קוצץ ונותן את הדמים.

גמרא

תנא:

"אם נטל - מחזיר לבעלים הראשונים".

קסבר: יאוש כדי - לא קני,

מעיקרא באיסורא אתא לידיה.

ואיכא דאמרי:

"אם בא להחזיר - יחזיר לבעלים ראשונים".

מאי טעמא?

יאוש כדי - קני.

מיהו אי אומר: "אי אפשי בממון שאינו שלי" - "מחזיר לבעלים הראשונים".

22. קיד, א-ב

רפ"י

בגיותא. בגאווה ובורוע:

אמרי מימר. צא ותן לו ואין חובטין במקלות לשון אחר דאמרי לנגזל מי יימר כדקאמרת הבא עדים שגנבו ממך:

מחשבתו מטמאתן. חישוב עליהם בדבר שאין בו חסרון מלאכה כגון לעוצבא ולמטה ירדו לטומאה מיד:

ושל עבדן. שאומנותו בכך שתמיה למכירה הלכך אין מחשבתו מחשבה שאם יבאו בני אדם לקנותו ימכרנו להן ונמצא שסופן למנעלין ועדיין לא נגמרה מלאכתן לכך:

של גזלן אין מחשבתו מטמאתן. דלאו ידיה הוא דכיון דידע מאן שקליה מיניה לא מייאש:

ושל גנב מחשבתו מטמאתן. דאייאוש מרייהו דלא ידעי למאן יתבעו. חילוף הדברים גזלן כיון דשקליה מיניה בהדיא ולא מצי קאי באפיה מייאש גנב סבר בחישנא ליה ומשכחינא ליה:

בסתם. דלא שמעינן דמייאש דבהא פליגי דמר סבר סתם גניבה יאוש בעלים הוא ולא סתם גזילה ומר סבר חילוף הדברים כדפרישית:

אבל בידוע. דשמעינן דמייאש: **דברי הכל יאוש כדי קני.** ואפי' גנב לר"ש וגזלן לרבנן:

בידוע נמי מחלוקת. דאי נמי דשמעינן דמייאש אמרי רבנן בגזלן דלא הוי יאוש דכל שעתא דעתיה למנקטיה בדינא וכן גנב לרבי שמעון:

דתנן במתניתין. הך מתניתין דעורות דטהרות דקתני לפי שלא נתיאשו הבעלים:

שאין יאוש לבעלים. אין יאושן יאוש:

[נְטֵלוּ לְסִטִּים אֶת כֶּסֶתוֹ וְנָתְנוּ לוֹ כֶּסֶת אַחֶרֶת -] הֲרִי אֵלוֹ שְׁלוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהִבְעֵלִים [מִתְיַאֲשׁוּ מִהוּ].

אמר רב אשי³⁴⁴:

לא שגנו, אלא: ליסטים גוי, אבל ליסטים ישראל - לא, סבר: למחר נקטנא ליה בדינא.

מתקיף לה רב יוסף:

אדרבה, איפכא מסתברא! גוים דדייני בגיתי - לא מייאש, ישראל - כיון דאמרי מימר - מייאש!

אלא אי איתמר, אסיפא איתמר:

"המציל מן הגויים וּמִן הַלְּסִטִּים, אִם נִתְיַאֲשׁוּ הַבְּעֵלִים" - אין סתמא - לא.

לא שגנו, אלא: גוי,

משום דדייני בגיתי, אבל ליסטים ישראל, כיון דאמרי מימר - מייאש.

תנן התם:

"עורות של בעל הבית מחשבה מטמאתן.

ושל עבדן - אין מחשבה מטמאתן.

של גזלן - אין מחשבה מטמאתן.

ושל גנב - מחשבה מטמאתן.

רבי שמעון אומר:

חילוף הדברים:

של גזלן - מחשבה מטמאתן.

של גנב - אין מחשבה מטמאתן.

לפי שלא נתיאשו הבעלים" (כלים כו, ח).

אמר עולא:

מחלוקת בסתם,

אבל בידוע - דברי הכל יאוש קני.

רבה אמר:

בידוע נמי מחלוקת.

אמר ליה אביי לרבה:

לא תפלוג עליה דעולא,

דתנן במתניתין כוותיה.

לפי שלא נתיאשו הבעלים,

טעמא דלא נתיאשו הבעלים,

אבל נתיאשו הבעלים - הרי אלו שלו!

אמר ליה:

אנן: "לפי שאין יאוש לבעלים" מתנינן לה.

³⁴⁴ מסורת הש"ס גורס רב אסי.

רש"י

מוכס גזלן. לסטים גנב :
ומשני בלסטים מזויין. דגזלן
 הוא :
היינו גזלן. והא תנא ליה מוכס :
אנס. דקתני גבי גזלן הוי חמסן
 דיהיב זוזי :
ורבי שמעון היא. דאמר גזלן
 קני :
וקיימא לן. לקמן דהא גנב כגזלן
 דקאמר רבי כגזלן דר"ש קאמר
 דקני ולא כגזלן דרבנן דלא קני :

תנן:

**"נְטָלוּ מוֹכְסִין חֲמוּרוֹ וְנָתְנוּ לוֹ חֲמוּר אַחֵר,
 נְטָלוּ לְסָטִים אֶת כְּסוּתוֹ וְנָתְנוּ לוֹ כְּסוּת אַחֶרֶת - הָרִי אֵלוֹ שְׁלוֹ,
 מִפְּנֵי שֶׁהַבְּעָלִים מִתְיַאֲשִׁין מֵהוֹ."**

מני?

אי רבנן - קשיא גזלן.

אי רבי שמעון - קשיא גנב!

בשלקמא לעולא דאמר: בידוע קני - הכא נמי בידוע, ודברי הכל.

אלא לרבה דאמר: בידוע נמי מחלוקת, הא מני? לא רבנן, ולא רבי שמעון!

בלסטים מזויין,

ורבי שמעון היא.

אי הכי, היינו גזלן!

תרי גווי גזלן.

תא שמע:

"הגנב והגזלן והאנס - הקדשו הקדש, ותרומתו תרומה, ומעשרותו מעשר."

מני?

אי רבנן - קשיא "גזלן!"

אי רבי שמעון - קשיא "גנב!"

בשלקמא לעולא דאמר: בידוע קני - הכא נמי בידוע, ודברי הכל היא.

אלא לרבה דאמר: בידוע נמי מחלוקת - הא מני? לא רבנן, ולא רבי שמעון!

הכא נמי, בלסטים מזויין,

ורבי שמעון היא.

אי הכי, היינו גזלן!

תרי גווי גזלן.

ואי בעית אימא:

הא מתניתא - רבי היא.

דתנא:

"רבי אמר:

גנב כגזלן,"

קיד,ב וקיימא לן כגזלן לרבי שמעון.

23. קיד, ב

רס"י

הא לאו מפני כבוד אביהם לא.
אלמא גזלן לרבי קני כר"ש
וקאמר גנב כגזלן אלמא
תרוייהו קני:

גופא:

"דבי אומר:

אומר אני: גנב כגזלן".

איבעיא להו:

כגזלן דרבנו קאמר, ולא קני,

או דלמא:

כגזלן דרבי שמעון קאמר, וקני?

תא שמע:

נטלו מוכסין חמורו ונתנו לו חמור אחר,

נטלו לסטים את כסותו ונתנו לו כסות אחרת - הרי אלו שלו,

מפני שהבעלים מתייאשין מהו".

מני?

אי רבנו - קשיא גזלן!

אי רבי שמעון - קשיא גנב!

אי אמרת בשלמא: רבי כגזלן דרבי שמעון קאמר וקני, הא מני? רבי היא, משום הכי קני,

אלא אי אמרת: כגזלן דרבנו קאמר, ולא קני, הא מני? לא רבי, ולא רבי שמעון, ולא רבנו!

הכא במאי עסקינן:

בלסטים מזויין, ורבי שמעון היא.

אי הכי, היינו גזלן?

תרי גוויי גזלן.

תא שמע:

"הגנב והגזלן והאנס - הקדשו הקדש, ותרומתו תרומה, ומעשרותו מעשר".

מני?

אי רבנו - קשיא "גזלן"!

אי רבי שמעון - קשיא "גנב"!

אי אמרת בשלמא: גנב כגזלן דרבי שמעון קאמר - משום הכי קני,

אלא אי אמרת: גנב כגזלן דרבנו, הא מני?

בלסטים מזויין, ורבי שמעון היא.

אי הכי, היינו גזלן?

תרי גוויי גזלן.

אמר ליה רב אשי לרבה³⁴⁵:

תא שמע, דמתני רבי לרבי שמעון בריה:

"לא דבר שיש בו אחריות ממש,

אלא אפילו פרה וחורש בה,

חמור ומחמר אחריו - חייבין להחזיר,

מפני כבוד אביהו".

טעמא "מפני כבוד אביהו", הא לאו "כבוד אביהו" - לא.

שמע מינה:

רבי גזלן דרבי שמעון קאמר.

שמע מינה.

רס"י

מאי וכן. פשיטא דקני ביאוש
 דמ"ש נחיל מכסות:
 קנין דרבנן הוא. דאין כאן גזל
 אלא מפני דרכי שלום דהא
 דהפקר נינהו ותניא (חולין דף
 קמא:) יוני שובך ויוני עלייה אין
 בהן משום גזל אלא מפני דרכי
 שלום:

24. קיד, ב

"וכן נחיל של דבורים [אם נתניאשו - הרי אלו שלו]".

מאי "וכן"?

הכי קאמר: אפילו נחיל של דבורים, דקנין דרבנן הוא,
 סלקא דעתך אמינא: האי כיון דרבנן בעלמא הוא דקני ליה,
 אפילו סתמא נמי מייאש,
 קא משמע לן:
 אם נתניאשו הבעלים - אין,
 אי לא - לא.

25. קיד, ב

רס"י

מרדפין אחריהם. קודם דיבור הקטן דרגלים לדבר דשלו הם: **לעדות אשה.** שמע מן התינוקות שהיו אומרים הרי אנו הולכין לספוד ולקבור איש פלוני בפי בתרא דיבמות (דף קכא:): **והטבילוני.** לפי שדרכו של תינוק לטפח בשרצים ובטומאות: **בדילין ממני.** מפני תרומתי: **בתרומה דרבנן.** בזמן הזה דרבי לאחר חורבן היה ואיכא מ"ד לא קידשה לעתיד לבא: **והשיאה רבי לכהונה.** ואע"ג דאיסורא דאורייתא היא משום זונה: **בשבויה הקילו.** דספיקא בעלמא היא:

"אמר רבי יוחנן בן ברוקה: נאמנת אשה וקטן לומר: מכאן יצא נחיל זה."

"אשה וקטן" בני עדות נינהו?!

אמר רב יהודה אמר שמואל: הכא במאי עסקינן: גגון שהיו בעלים מרדפין אחריהם, ואשה וקטן מסיחין לפי תומם ואומר: מכאן יצא נחיל זה.

אמר רב אשי: אין מסיח לפי תומו כלשר, אלא לעדות אשה בלבד.

אמר ליה רבינא לרב אשי: ולא? והרי נחיל של דבורים מסיח לפי תומו הוא!

שאני נחיל של דבורים, דקנן דרבנן הוא.

ודאורייתא לא?!
והאמר רב יהודה אמר שמואל: מעשה באדם אחד שהיה מסיח לפי תומו ואומר: זכורני כשאני תינוק ומורכבני על כתיפו של אבא, והוציאוני מבית הספר והפשיטוני את כתנתי והטבילוני לאכול בתרומה לערב, ורבי חנינא מסיים בה הכי: וחבירי בדילין ממני, והיו קורין אותי "יוחנן אוכל חלות", והעלהו רבי לכהונה על פיו!

בתרומה דרבנן.

ואכתי דאורייתא לא?!
 והא כי אתא רב דימי אמר רב חנא קרטיגנא, ואמרי לה: רב אחא קרטיגנא, משתעי: מעשה בא לפני רבי יהושע בן לוי ואמרי לה מעשה בא לפני **רבי:** בתינוק אחד שהיה מסיח לפי תומו ואמר: אני ואמי נשבינו לבין הגוים, יצאתי לשאוב מים, דעתי על אמי, ללקוט עצים דעתי על אמי, והשיאה רבי על פיו לכהונה!

בשבויה הקילו.

26. קיד, ב

רפ"י

שיהא שופך יינו. במתניי הוא
 זה בא בחביתו של יין וזה בא
 בכדו של דבש נסדקה חבית של
 דבש:
 וטוען פשתנו. אם מת חמור
 חבירו הטעון פשתן בדרך
 וחמורו של זה טעון עצים:

"אבל לא יקוץ את סוכו על מנת ליתן את הדמים.
 רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר:
 אף קוצץ ונותן את הדמים".

תניא:

"רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר:
 תנאי בית דין הוא, שיהא יורד לתוך שדה של חבירו וקוצץ סוכו של חבירו להציל את נחילו,
 ונוטל דמי סוכו מתוך נחילו של חבירו.
 ותנאי בית דין הוא, שיהא שופך יינו ומציל את דובשנו של חבירו,
 ונוטל דמי יינו מתוך דובשנו של חבירו.
 ותנאי בית דין הוא, שיהא מפרק את עציו וטוען פשתנו של חבירו,
 ונוטל דמי עציו מתוך פשתנו של חבירו,
 שעל מנת כן, הנחיל יהושע לישראל את הארץ".

27. קיד, ב - קטו, א

רש"י

מתני'

שם גניבה. שיצא קול שנגנבו כליו:
נשבע לוקח כמה נתן ויטול. ויחזיר לו כליו ולפני יאוש קמיירי:

גמ'

הפגין. צעק:
עילא מצא. פירכא היא כלומר עילא מצא כשמכר כליו ונתחרט וידע שמכרן לוקח לאחר עמד והפגין וצעק בלילה להאמין דבריו כשיערער:
אנברקראות. חבילות:
בדמי קננהו. דהבא במחותרת בר מיתה הוא כדכתיב אם במחותרת ימצא הגנב וגוי וכיון דאי הוה בידיה פטור כי מכרן לאחר אמאי מהדר להו לוקח:
לא צריך לאהדורי כולי האי. דנימא ספר פלוני ופלוני:

משנה

המכיר כליו וספריו ביד אחר, ויצא לו שם גניבה בעיר - ישבע לו לוקח כמה נתן ויטול. ואם לאו - לאו כל המנו, שאני אומר: מכרן לאחר ולקחן זה הימנו.

גמרא

וכי "יצא לו שם גניבה בעיר" - מאי הוי? ליחוש דילמא ובנינהו, והוא ניהו קא מפיק שמה!

אמר רב יהודה אמר רב:

כגון שבאו בני אדם בתוך ביתו, ועמד והפגין בלילה, ואמר: נגנבו כליי.

כל שכן עילא מצא!

רב פהנא מסיים בה משמיה דרב:

כגון שהיתה מחתרת חתורה בתוך ביתו, ובני אדם שלנו בתוך ביתו יצאו ואנבורקראות של כלים על כתפיהם, והכל אומרים: "נגנבו כליו של פלוני".

ודלמא כלים הוו, ספרים לא הוו!

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:

כגון דקאמרי נמי ספרים.

וליחוש דלמא זוטר, וקא טעין רברבי!

אמר רבי יוסי בר חנינא:

דקאמרי: ספר פלוני ופלוני.

ודלמא הוו עתיקי, וקא טעין חדתי!

אמר רב:

כגון דאמרי: "הללו כליו של פלוני, הללו ספריו של פלוני".

ומי אמר רב הכי?!

והאמר רב: בא במחתרת ונטל כלים ויצא - פטור.

מאי טעמא? בדמי קננהו!

הני מילי דקננהו בבא במחתרת, דמעיקרא מסר נפשיה לקטלא,

אבל הני פיון דלא מסרו נפשיהו לקטלא - לא.

אמר רבא:

לא שנו, אלא: בעל הבית העשוי למכור כליו,

קטו, אבל בעל הבית שאינו עשוי למכור כליו - לא צריך לאהדורי עליה כולי האי.

ודלמא איצטרך ליה זוזי וזבין!

אמר רב אשי:

הרי יצא לו שם גניבה בעיר.

28. קטו, א

רש"י

הדין עם הראשון. דינו של בע"ה ותביעתו על הגנב היא ואין הלוקח בעל דינו ואם בא לגבותו הימנו יתן דמים ואע"ג שהוכר הגנב לא אמרינן יחזיר לוקח הכלים בחנם ויפרע מן הגנב:

הדין עם השני. דינו של בעל הבית עם הלוקח הוא ויוציא הימנו כליו בחנם: **לפני יאוש.** לקחו מן הגנב לפני יאוש:

דרב חסדא. גזל ולא נתיאשו הבעלים ובא אחר ואכלו רצה מזה גובה כ"י בריש פירקין והאי נמי אע"ג דיהיב דמי לגנב לגבי האי מיהא גולן הוא ומיהו היכא דלא הוכר הגנב עבוד ליה רבנן תקנת השוק ליטול מה שנתן אבל היכא דהוכר הגנב עליו להחזיר אחריו:

כלפני יאוש דמי. דכהן לא מייאש מיניחו:

ופליגי. כלומר ואמר רב הדין עם הראשון:

מתנות. קיבה:

נותן הלוקח. קיבה לכהן דמסתמא מתנות לא זבין ליה:

לא שנו. לקח הימנו במשקל נותנן לכהן דמשמע דהלוקח ע"כ נותנן לכהן והוא יתבע דמים מן המוכר:

אלא ששקל. הוא לעצמו:

הדין עם הטבח. דינו של כהן וערערו על הטבח הוא רב לטעמיה דאמר הדין עם הראשון דטבח כגנב ראשון ולוקח הוי שני וקאמר הדין עם הטבח אלמא רב לית ליה דרב חסדא:

אינו נגזלות. דאלימא קנייה דידהו דמכח גבוה קאתו ליה וכל היכא דאיתנהו אימא דכהן נינהו ואפילו שקל לו הטבח יגבה הכהן נמי מן הלוקח קמ"ל:

פליגי בלפני יאוש ובדרב חסדא. דרב לית ליה דרב חסדא:

רב זביד אמר. היכא דלא אייאוש בעלים דכ"ע אית להו דרב חסדא והדין עם השני והכא כגון שנתיאשו כ"י:

לא שנא. דקני לגמרי ואפילו בדמי לא מהדר לו:

רב פפא אמר. לעולם בדלפני יאוש פליגי ותרוייהו אית להו דרב חסדא ובגלימא דגניבה כ"ע לא פליגי דהדרא למרה מיד בחנם ואין הלוקח יכול לעכבה על מעותיו וכדרב חסדא והדין עם הראשון דאמר רב לא בדין הבעל הבית קאמר אלא בדין של לוקח קאמר:

תקנת השוק. על שקנאו לוקח בשוק בפרהסיא ולא הבין בו שנגנב עשו לו תקנה שישלם לו בעל הבית מעותיו:

ורבי יוחנן סבר עשו תקנה. ונהי דאית לן דרב חסדא ולא מצי לוקח למימר לבעל הבית לאו בעל דברים דידי את מיהו לאחר שישלם הגניבה יתבע מעותיו מבעל הבית ואי קשיא מ"מ דמי שקיל מה לי משום תקנה מה לי משום טענת לאו בעל דברים דידי את נפקא מינה היכא דגזל ובא אחר ואכל בלא דמים דאמרינן כדרב חסדא ואם השני נוח לו מן הראשון גובה הימנו:

איתמר:

גנב ומכר, ואחר כך הוכר הגנב.

רב משמיה דרבי חייא אמר:

הדין עם הראשון.

רבי יוחנן משמיה דרבי ינאי אמר:

הדין עם השני.

אמר רב יוסף:

לא פליגי:

כאן - לפני יאוש הדין עם השני.

כאן - לאחר יאוש הדין עם הראשון.

ותרוייהו אית להו דרב חסדא.

אמר ליה אב"י:

ולא פליגי!?

הא מתנות כהונה כלפני יאוש דמי ופליגי!

דתנן:

"אמר לו: 'מכור לי מעיה של פרה', והיו ביה מתנות - נותנן לכהן, ואינו מנכה לו מן הדמים.

לקח הימנו במשקל - נותנו לכהן,

ומנכה לו מן הדמים" (חולין קלב).

ואמר רב:

לא שנו, אלא: ששקל לעצמו,

אבל שקל לו הטבח הדין עם הטבח!

אימא: אף דין עם הטבח,

מהו דתימא: אין מתנות כהונה נגזלות,

קא משמע לן.

ולאב"י דאמר: פליגי - במאי פליגי?

בדרב חסדא.

רב זביד אמר:

כגון שנתיאשו הבעלים ביד הלוקח,

ולא נתיאשו ביד גנב,

ובהא פליגי:

מר סבר: יאוש ואחר כך שינוי רשות - קני.

שינוי רשות ואחר כך יאוש - לא קני.

ומר סבר: לא שנא.

רב פפא אמר:

בגלימא דכולי עלמא לא פליגי דהדר למריה,

והכא בעשו בו תקנת השוק קמפליגי:

רב משמיה דרבי חייא אמר:

הדין עם הראשון, דינא דלוקח דלישקול זוזי מן הגנב, ולא עשו בו תקנת השוק.

ורבי יוחנן משום רבי ינאי אמר:

הדין עם השני, דינא דלוקח דלישקול מבעל הבית, ועשו בו תקנת השוק.

רש"י

שרי עביטך. התר משכונך
כלומר פדה משכונך שבידו:

וסבר רב: לא עשו בו תקנת השוק?!
והא רב הונא תלמידיה דרב הוה וחנון בישא, גנב גלימא וזבנה.
אתא לקמיה דרב הונא,
אמר ליה לההוא גברא: זיל שרי עביטך!

שאני חנון בישא, כיון דליכא לאישתלומי מיניה פלא הופר דמי.

29. קטו, א

רש"י

חוב. מלוה :
 הקף. לחנוני :
 לאו אדעתא. דהאי גניבה
 יהבתה ליה זוזי דמקמי הכא
 אוזפת ליה :
 משכנתא שוה בשוה. אין דרך
 לעשות כן להלוות על המשכון
 כל שויו הלכך לאו אדעתא
 דהאי משכנתא אוזפיה אלא
 הימוני הימניה :
 רב ששת אמר לא עשו. ואפילו
 ליטול מאה דכי היכי דמאה
 יתירין מתנה היא מאה דשויה
 נמי מתנה הווי :
 ורבא אמר עשו תקנה. אפילו
 ליטול מאתים דאורחיה למזבין
 בדמים יקרים :
 בר מגנב ופרע בחובו ובהיקיפו.
 דלא יהיב זוזי אהאי חפץ :

אמר רבא:

אם גנב מפורסם הוא - לא עשו בו תקנת השוק.

והא חנון בישא דמפורסם הוה ועשו בו תקנת השוק!

נהי דמפורסם לבישותא,

לגניבותא - לא מפורסם.

איתמר:

גנב ופרע חובו,

גנב ופרע בהיקיפו - לא עשו בו תקנת השוק,

דאמרי: לא אדעתא דהנהו יהיבת ליה מידי

משכנתא שווי מאתן במאה - עשו בו תקנת השוק,

שנה בשנה:

אמרימר אמר:

לא עשו בו תקנת השוק.

מר זוטרא אמר:

עשו בו תקנת השוק.

והלכתא:

עשו בו תקנת השוק.

זכינא שנה בשנה - עשו בו תקנת השוק,

שנה מאה במאתן:

רב ששת אמר:

לא עשו בו תקנת השוק.

רבא אמר:

עשו בו תקנת השוק.

והלכתא בכולהו:

עשו בו תקנת השוק,

לבר : מגנב ופרע בחובו,

גנב ופרע בהיקיפו.

אבימי בר נאזי חמויה דרבינא הוה מסיק בההוא גברא ארבעה זוזי.

גנב גלימא אתיא ניהליה,

אוזפיה ארבעה זוזי אחרני.

לסוף הופר הגנב.

אתא לקמיה דרבינא, אמר: קמאי "גנב ופרע בחובו", ולא בעי למיתב ליה ולא מידי,

הנד ארבעה זוזי אחרני - שקול זונד והדר גלימי.

מתקיף לה רב כהן:

ודלמא גלימא בהני זוזי קמאי יהבה ניהליה, גנב ופרע בחובו גנב ופרע בהיקיפו, וארבעה זוזי בתראי הימוני הימניה,

כי היכי דהימניה מעיקרא!

רס"י

הלכתא כרב כהן. דכיון
דהימניה מעיקרא השתא נמי
הימניה:
נרשאה ופפונאה ובני מחוזאה.
על שם מקומן נקראו:

איגלגל מילתא, מטא לקמיה דרבי אבהו,
אמר: הלכתא כרב כהן.

נרשאה גנב ספרא, זבניה לפפונאה בתמן זוזי,
אזל פפונאה זבניה לבר מחוזאה במאה ועשרין זוזי,
לסוף הוכר הגנב,

אמר אבי: ליזיל מרי דספרא ויהב ליה לבר מחוזא תמן זוזי ושקיל ספריה,
ואזיל בר מחוזאה ושקיל ארבעין מפפונאה.

מתקיף לה רבא:

השתא לוקח מגנב - עשו בו תקנת השוק,
לוקח מלוקח - מיבעיא?!

אלא אמר רבא:

ליזיל מריה דספרא ויהיב ליה לבר מחוזאה מאה ועשרין זוזי, ושקיל ספריה,
וליזיל מרי דספרא ולישקול ארבעין מפפונאה ותמן מנרשאה.

30. קטו, א-ב

רס"י

מתני'

אין לו אלא שכרו. שכר כלי
ושכר פעולה:

גמ' ולימא ליה מהפקירא
זכינא. דבש שלך היה הולך כולו
לאיבוד והריני כמציל מן
ההפקר ואמאי אין לו אלא
שכרו כוליה דבש לישקול וגבי
חמור ליכא למימר הכי דיכול
להצילה הוא:

משתברות. והכל נשפך ביחד:
לא אמר כלום. אלמא כיון
דלאיבוד אזל לית בהו זכייה
והפקירא הוא:

כדאמר ר' ירמיה. לקמן:
בעקל. דדובשא כרוך עליה
חבית של דבש קשורה בעקל
ולא ישפך הכל אלא מנטף מעט
מעט וליכא הפקר:

הרי פירות. של מעשר שני שיש
לי בתוך ביתי מחוללין כו':

וכל היכא דאיכא. קצת הפסד
וליכא איבוד לגמרי כי הכא
דמוקמת לה בשיכול להציל עיי
הדחק ושמא יציל:

לכתחלה לא יאמר. בתמיה:

הרי שהיו לו. ללוי:

עשר חביות של טבל. הטבול
לתרומת מעשר והוא טמא
דתרומת מעשר דידיה לא חזיא
לכהן לשתיה אלא לזלף ולקמיה
מוקי לה ביין חדש דלא חזי
כולי האי לזלף דלא אלים ריחא
ופסידא פורתא הוא דאיכא כמו
זה שיכול להציל על ידי הדחק:

ה"ג. אומר הרי היא תרומת
מעשר על תשע חברותיה:

שמן דתרומה טמאה. חזי
להדליק וכי מפסיד לה לכהן
איכא פסידא טובא:

כשעקל בית הבד כרוך עליה.
דלא חשיב פסידא כולי האי כגון
זה שאין יכול להציל אלא עיי
הדחק:

למאי חזיא. ואפ"ה קתני אומר
הרי הוא תרומה אלמא להפסד
מועט לא חששו:

לא ישפכם. שלא יעבור עליהם
אדם יחף ויכנס ארס של נחש
ברגלו עיי מכת צרור וימות:

משנה

זה בא בחביתו של יין וזה בא בכדו של דבש,
נסדקה חבית של דבש, ושפך זה את יינו והציל את הדבש לתוכו -

קטו,ב

אין לו אלא שכרו.

ואם אמר: "אציל את שלך ואתה נותן לי דמי שלי" - חייב ליתן לו.

שטף נחל חמורו וחמור חבירו,

שלו יפה מנה, ושל חבירו מאתיים, והניח זה את שלו והציל את של חבירו -
אין לו אלא שכרו.

ואם אמר לו: "אני אציל את שלך ואתה נותן לי את שלי" - חייב ליתן לו.

גמרא

ואמאי? לימא ליה: מהפקירא קא זכינא!

מי לא תניא:

"הרי שהיה טעון כדי יין וכדי שמן וראה שהו משתברות,

לא יאמר: "הרי זה תרומה ומעשר על פירות שיש לי בתוך ביתי",

ואם אמר - לא אמר כלום!"

כדאמר רבי ירמיה:

כשעקל בית הבד כרוך עליה,

הכי נמי כשעקל בית הבד כרוך עליה.

"ואם אמר - לא אמר כלום"?

והתניא:

"מי שבא בדרך ומעות בידו ואנס כנגדו,

לא יאמר: "הרי פירות שיש לי בתוך ביתי מחוללים על מעות הללו",

ואם אמר: דבריו קיימין!"

הכא במאי עסקינן:

בשיכול להציל.

אי בשיכול להציל, לכתחלה אמאי לא יאמר?

בשיכול להציל על ידי הדחק.

וכל היכא דאיכא הפסידא, לכתחלה לא יאמר!?

והתניא:

"הרי שהיו לו עשר חביות של טבל טמא,

וראה אחת מהן שנשברה,

או שנתגלתה,

אומר: "הרי היא תרומת מעשר על תשע חברותיה".

ובשמן לא יעשה כן, מפני הפסד כהן!"

אמר רבי ירמיה:

כשעקל בית הבד כרוך עליה.

בשלמא שנשברה חזיא, אלא נתגלתה למאי חזיא?

וכי תימא: חזיא לזילוף,

והתניא:

"מים שנתגלו - הרי זה לא ישפכם ברשות הרבים,

רש"י

(ולא יגבל בהן את הטיט) ולא ישקה בהן לבהמתו. משום סכנת נפשות שמא ישחטנה אחרי כן:
מסננת. כלי עיג כלי ונותנין השמרים בתוך העליון והוא ככברה והיין מסתנן מאליו:
יש בה משום גילוי. צריך לכסות העליון כדי שלא ישתה בו נחש ואף על פי שהיין מסתנן והולך חיישינן שמא יעבור הארס עם היין לתוך הכלי וכ"ש כשהתחתון מגולה:
שלא טרקו. בשלא עירבו אדם וכגון הך מסננת שאין איש נוגע בה:
אבל טרקו אסור. והכא בהך חבית כי מערה ושדי ליה מחבית למסננת מטריק ומתבלבל הארס עם היין ויוצא דרך המסננת לכלי:
דמנח מידי. בגד או שולי כברה על פי חבית ושפי ליה ומסננו בנחת שפי לשון שופך כמו השופה יין (לתמרי) [לחבירו] בבא מציעא (דף ס. ע"ש) רודי"ר:
ורבי נחמיה. ואי ההיא די חביות רבי נחמיה היא:
מי תרמינן. מן הטמא על הטמא:
אלא בשל דמאי. הקילו משום דרוב עמי הארץ מעשרין הן וכבר נתעשר:

ולא יגבל בהן את הטיט, ולא ירבע בהן את הבית, ולא ישקה מהם את בהמתו ולא בהמת חבירו!"

דעבר לה במסננת, כרבי נחמיה, דתניא:

"מסננת יש בה משום גילוי.

אמר רבי נחמיה:

אימתי? בזמן שהתחתונה מגולה,

אבל בזמן שהתחתונה מכוסה, אף על פי שהעליונה מגולה אין בה משום גילוי, לפי שארס של נחש דומה לספוג, וצף ועומד במקומו".

לאו איתמר עלה:

אמר רבי סימון אמר רבי יהושע בן לוי:

לא שנו, אלא: שלא טרקו, אבל טרקו - אסור!

התם נמי, אפ"ש דמנח מידי אפומא דחביתא דשפי ליה.

ורבי נחמיה, ³⁴⁶מי תרמינן?!

והתניא:

"תורמין מן הטמא על הטמא,

ומן הטמא על הטמא,

ומן הטמא על הטמא,

אבל לא מן הטמא על הטמא.

רבי נחמיה אומר:

אף מן הטמא על הטמא לא התירו לתרום אלא בשל דמאי!"

הכא נמי, בשל דמאי.

31. קטו, ב - קטז, א

רש"י

שותין מלוג בסלע ומזלפין מלוג
בשתים. לשתיה אם ימצא יין
בזול לוג בסלע יקח אבל לזלף
יקח אפי' ביוקר הלוג בשתים
סלעים דהנאה יתירא היא:

תקלה. לשתותן והרי היא
טמאה:

תשפך הכל. כולה ביחד:

בשדה תשפך הכל. דאדממטי
ליה לגו ביתא אתי ביה לידי
תקלה:

אין הכרעה שלישית מכרעת.
טעם עצמך אתה אומר ולא
כדברי אחד מהן ששניהם לא
הזכירו בית ושדה והיכי דמי
הכרעה כגון אי הוה תני ב"ש בין
נטמאת בבית בין בשדה תשפך
הכל ובי"ה אומרים בין בבית
ובין בשדה תעשה זילוף ר"ש
אומר נטמא בשדה תשפך הכל
בבית תעשה זילוף דטעמא
דתרוייהו קמכרע והווי להו לגבי
בית תרי ולגבי שדה תרי
והלכתא כתרי שאין עומדין
דברי יחיד במקום שנים דאחרי
רבים להטות כתיב (שמות כג)
כי הוא דקולי מטלניות דבמה
מדליקין (שבת דף כט.) אבל
הכא דאינהו לא גלו דעתייהו
דליהוי שום מידי חילוק בין בית
לשדה טעמא דנפשיה קאמר:

אמר מר: "ובשמן לא יעשה בן, מפני הפסד בהן".

מאי שנא, שמן ראוי להדליק? יין נמי ראוי לזילוף!

וכי תימא: זילוף לאו מילתא היא - והאמר שמואל משום רבי חייא: שותין מלוג בסלע, ומזלפין מלוג בשתים!

הכא במאי עסקינן:
בחדש.

והא ראוי לישנו!

אתי ביה לידי תקלה.

שמן נמי אתי ביה לידי תקלה!

דמנח בכלי מאוס.

יין נמי מנח ליה בכלי מאוס!

השתא לזילוף קא בעי ליה, בכלי מאוס קא מנח ליה?!

ותקלה עצמה, תנאי היא.

דתנאי

"חבית של יין של תרומה שנטמאת:

בית שמאי אומרים:

קטז, א **תשפך הכל,**

ובית הלל אומרים:

תעשה זילוף.

אמר רבי ישמעאל ברבי יוסי:

אני אבריע,

בבית - תעשה זילוף,

ובשדה - תשפך הכל.

איכא דאמרי:

בישן - תעשה זילוף,

ובחדש - תשפך הכל.

אמרו לו: אין הכרעה שלישית מכרעת".

רש"י

מעבורת. ספינה רחבה שעוברים בה רוחב הנהר:
דאפסדתן כוורי בזוא. והיינו בשכרו דקתני טול דינר בשכר שאתה מפסיד כאן ותעבירני נותן לו אותו שכר משלם ומתני נמי הרי הפסידו ניכר:

32. קטז, א

"אם אמר לו: "אציל את שלך ואתה נותן לי דמי שלי" - חייב ליתן לו."

אמאי?

ונימא ליה: משטה אני בך!

מי לא תניא:

"הרי שהיה בורח מבית האסורין והיתה מעבורת לפניו,

אמר לו: טול דינר, והעבירני - אין לו אלא שכרו."

אלמא: אמר ליה: משטה אני בך,

הכא נמי לימא ליה: משטה אני בך!

הא לא דמי אלא לסיפא:

"ואם אמר לו: "טול דינר זה בשכרך והעבירני" - נותן לו שכרו משלם."

מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא?

אמר רמי בר חמא:

בציד השולה דגים מן הים, ואמר ליה: אפסדתני כוורי בזוא.

רש"י

דבידים קא פסיד. שופך את יינו
בידים בשבילו:

33. קטז, א

"שטף נקר חמורו וחמור חברו,
שלו יפה מנה ושל חברו מאתים, והניח זה את שלו והציל את של חברו -
אין לו אלא שכרו.
ואם אמר לו: "אני אציל את שלך ואתה נותן לי את שלי" - חייב ליתן לו".

וצריכא!

דאי אשמעינן קמייתא - התם הוא דכי פירש יהיב ליה דמי כוליה, משום דבידים קא פסיד,
אבל הכא דממילא, נימא: אין לו אלא שכרו.
ואי אשמעינן סיפא - הכא הוא דבסתמא אין לו אלא שכרו, משום דממילא,
אבל התם דבידים, אימא: אפילו בסתמא יהיב ליה דמי כוליה.

צריכא.

34. קטז, א

[וְאִם אָמַר לוֹ: "אֲנִי אֶצִּיל אֶת שְׁלֶדְךָ וְאֶתָּה נֹתֵן לִי אֶת שְׁלִי" - חֵיִב לִיתֵן לוֹ].

בַּעַז מֵינִיָּה רַב פְּהֵנָא מְרַב:
יָרַד לְהַצִּיל, וְעָלָה שְׁלוֹ מֵאֵלָיו, מַהוּ?

אָמַר לֵיהּ:
מִשְׁמֵיָא רְחִימוּ עָלֵיהּ.

כִּי הָא דְרַב סְפָרָא הָוֵה קָא אָזִיל בְּשִׁירְתָּא,
לְוִינְהוּ הֵהוּא אָרִי.

כָּל לֵילָא קָא שְׂדַר לֵיהּ חֲמָרָא דְחַד מֵינִיָּהוּ וְקָא אָכִיל,
כִּי מִטָּא זְמַנִּיהּ דְרַב סְפָרָא, שְׂדַר לֵיהּ חֲמָרָא וְלֹא אָכִלֵּיהּ,
קָדִים רַב סְפָרָא וְזָכָה בֵּיהּ.

אָמַר לֵיהּ רַב אַחָא מְדִיפְתֵי לְרַבִּינָא:
לְמָה לֵיהּ לְמִיזְכִּי בֵּיהּ?
נְהִי דְכִי אַפְקֵרִיהּ אַדְעָתָא דְאָרִיָּה אַפְקֵרִיהּ,
אַדְעָתָא דְכוּלֵי עֲלָמָא לֹא אַפְקֵרִיהּ!

אָמַר לֵיהּ:
רַב סְפָרָא לְרוּחָא דְמִלְתָּא הוּא דְעַבְד.

רַס"י

יָרַד לְהַצִּיל. עֵימ שִׁיתֵן לוֹ דְמִי
שְׁלוֹ:

וְעָלָה שְׁלוֹ מֵאֵלָיו מַהוּ. מִי
אִמְרִינֵן מַעֲיָקְרָא דַּאֲפִקְרִיהּ
כַּאֲבוּד דְמִי וּמַחֲיִיב לוֹ הֵיאֵךְ
לְשִׁלּוּמֵי וְהַדְר זָכָה בֵּיהּ מְרִיָּה
מֵהַפְקִירָא אוֹ דְלִמָּא כִּיּוֹן דְסַלִּיק
סַלִּיק:

מִן שְׁמֵיָא רְחִימוּ עָלֵיהּ. וְיֵהִיב
לֵיהּ דְמִי כֵאִילוּ מַת:

לְוִינְהוּ. נִתְחַבֵּר עִמָּהֶם אָרִי וְהִיָּה
מִשְׁמֵר בְּהַמּוֹתֵיהֶם מַחֲיוֹת
וּלְיִסְטִים:

קָדִים רַב סְפָרָא. קוּדִם שִׁחֻזִיק
בְּהֵן אַחַר שֶׁהָרִי הִפְקֵר הִיָּה:

לְרוּחָא דְמִלְתָּא. שְׁלֹא יֵהִא
עֲרֵעוֹר בְּדַבֵּר:

רש"י

דורמסקנין. פרושים לשון מורי.
לשון אחר אדרופיי"ש ועשב
הוא הנאכל בשלקות קדירה:

35. קטז, א-ב

בַּעַא מִיְנֵיהּ רַב מַדְבִּי:
יָרַד לְהַצִּיל וְלֹא הִצִּיל - מֵהוּ?

אָמַר לוֹ:
וְזוֹ שְׂאִילָה?! אֵין לוֹ אֱלֹא שְׂכָרוֹ.

אִיתִיבֵיהּ:

קטז, ב "הַשׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל ^ לְהַבְיָא פְּרֻב וְדוּרְמִסְקָנִין לְחוּלָה,
וְהֵלֶךְ וּמָצְאוּ שְׂמֵת אוֹ שְׂהַבְרִיא - נוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ מִשְׁלָם!"

אָמַר לֵיהּ:

מִי דְמִי?

הֵתָם עֲבִיד שְׁלִיחַ שְׁלִיחוּתֵיהּ,
הִכָּא לֹא עֲבִיד שְׁלִיחַ שְׁלִיחוּתֵיהּ.

36. קטז, ב

רש"י

לטורפה. לבזזה ונתפשרו עמהן בממון:
תייר. מראה להם הדרך:
אף לפי נפשות. שטעות הדרך במדבר סכנת נפשות היא:
ולא ישנו ממנהג החמרים. שאם נהגו לתייר לפי ממון או לפי נפשות עושין:
בכוסיא. בפשיעה:
אין שומעין לו. שמא לא יקח החמור והם לא התנו אלא כדי שיקח החמור ויהיה מוסר נפשו לשמור עמהן בלילות מן החיות וליסטים:
קא מנטר ליה. ואפילו אם יאמר האחד אני יכול לשמור יפה אבל שנים איני יכול לשמור:
קמ"ל. דאמרי ליה לא כ"ש דהשתא מסרת נפשך טפי:
מחשבין לפי משוי. אם השליך זה מאה ליטרין זהב ישליך זה מאה ליטרין ברזל:
בניסן. שגדל הנהר מהפשרת שלגים ומן הגשמים מרחקים חד אשלא מלא חבל משפת הנהר לתוך המים ובתשרי שהמים חסרים והספינה גוששת אצל שפת הנהר רגילים להתרחק לתוך עומק המים תרי אשלי:
ואזל היאך בניסן למקום תשרי. באמצע המים ומתוך שהנהר גדול וחזק נטבעה:

תנו רבנן:

"שׁיִירָא שְׁהִיתָה מְהֻלְכַת בְּמִדְבָּר וְעַמְד עָלֶיהָ גַּיִס לְטוֹרְפָה מְחֻשְׁבִּין לְפִי מְמוֹן, וְאִין מְחֻשְׁבִּין לְפִי נַפְשׁוֹת. וְאִם שָׁכְרוּ תֵיִיר הַהוּלָךְ לְפִנְיָהֶם - מְחֻשְׁבִּין אִף לְפִי נַפְשׁוֹת, וְלֹא יִשְׁנׁוּ מִמְנַהֵג הַחֲמָרִין.

וְשׁאִין הַחֲמָרִין לְהִתְנוּת, שְׁכַל מִי שְׁיֵאבֵד לוֹ חֲמוֹרוֹ יַעֲמִיד לוֹ חֲמוֹר אַחֵר. בְּכוּסְיָא - אִין מְעַמְדִין, שְׁלֹא בְּכוּסְיָא - מְעַמְדִין לוֹ. וְאִם אָמַר: תְּנוּ לִי וְאֲנִי אֶשְׁמֹר - אִין שׁוֹמְעִין לוֹ."

פשיטא!

לא צריכא דאית ליה חמרא אחרניא. מהו דתימא: הא קא מינטר ליה, קא משמע לן: שאני נטירותא דחד מנטירותא דבי תרי.

תנו רבנן:

"סְפִינָה שְׁהִיתָה מְהֻלְכַת בַּיָּם, עַמְד עָלֶיהָ נְחֹשׁוֹל לְטוֹבְעָה וְהִקִּילוּ מִמְשָׁאָה - מְחֻשְׁבִּין לְפִי מִשְׁאוֹ, וְאִין מְחֻשְׁבִּין לְפִי מְמוֹן, וְלֹא יִשְׁנׁוּ מִמְנַהֵג הַסְּפִינִים.

וְרְשָׁאִין הַסְּפִינִים לְהִתְנוּת: שְׁכַל מִי שְׁאֵבֵדָה לוֹ סְפִינָה יַעֲמִיד לוֹ סְפִינָה אַחֶרֶת. אֲבָדָה לוֹ בְּכוּסְיָא - אִין מְעַמְדִין, שְׁלֹא בְּכוּסְיָא - מְעַמְדִין לוֹ. וְאִי פִירֵשׁ לְמָקוֹם שְׁאִין הַסְּפִינֹת הוֹלְכִין - אִין מְעַמְדִין."

פשיטא!

לא צריכא דבניסן מרחקי חד אשלא, ובתשרי מרחקי תרי אשלי, וקא אזיל ביומי ניסן למקום תשרי, מהו דתימא: דושיה נקיט ואזיל, קא משמע לן.

37. קטז, ב

רש"י

הציל לאמצע. כל אחד מכיר את שלו ונוטל: אי שיכולים. בעלים להציל לא אייאוש ואפי' אמר לעצמו גזלן הוא: הכא בשותף. ובין יכולים להציל ובין אין יכולין להציל: וכגון זה. במקום איבוד ממון: שותף חולק. ואפי' לא ירצה חבירו: אמר פליג. ומעכב חלקו את מה שהציל: לא אמר לא פליג. ושפיר עבד דמסר נפשיי אעיסקא דתרווייהו הואיל והוא שותף עמו אורחיה למטרח אכולה עיסקא: בפועל. שהיה שכיר לבעלי ספינה וכשאין יכולין להציל: הדר ביה. וזכי מהפקירא: רב אשי אומר. לעולם באיניש דעלמא וכגון דיכולין להציל עיי הדחק: אמר לעצמי. ושמעו בעלים ושתקו ולא מסרו עצמן אסח דעתיהו וגלו דאייאוש ולא בעו ממסר נפשיהו ומיהו היכא דיכולין להציל להדיא אפילו שמעו ושתקו לא קני דמסתמא לא אייאוש:

תנו רבנן:

"שפירא שהיתה מהלכת במדבר ועמד גייס וטרפה, ועמד אחד מהן והציל - הציל לאמצע. ואם אמר: 'אני אציל לעצמי' - הציל לעצמו".

היכי דמי?

אי דיכול להציל - אפילו סיפא נמי לאמצע!
ואי דלא יכול להציל - אפילו רישא נמי לעצמו!

אמר רמי בר חמא:

הכא בשותפין עסקינן,
וכגון זה, שותף חולק שלא לדעת חבירו.
אמר - פליג,
לא אמר - לא פליג.

רבא אמר:

הכא בפועלין עסקינן, וכרב,
דאמר רב:

פועל יכול לחזור בו אפילו בחצי היום,
וכמה דלא הדר ביה כבר שותפיה דבעל הבית דמי.
וכי הדר ביה - טעמא אחרינא הוא,
דכתיב: "כי לי בני ישראל עבדים"³⁴⁷ (ויקרא כה, נה) - ולא עבדים לעבדים.

רב אשי אמר:

כשיכול להציל על ידי הדחק,
גלי דעתיה - לעצמו,
לא גלי דעתיה - לאמצע.

38. קטז, ב

רש"י

מתני'

ונטלוה מסיקין. אנסין גזלוה
 מן הגזלן:
 מכת מדינה היא. דאנסוה
 ארעתא דאחריני ודהאיך:
 ואם מחמת הגזלן. מפרש
 בגמרא:

גמ'

צלצל. ארבה גזלן הוא שאוכל
 תבואות כל אדם:

משנה

הגזל שדה מחבירו ונטלוה מסיקין,
 אם מכת מדינה היא - אומר לו: "הרי שלך לפניך".
 אם מחמת הגזלן - חייב להעמיד לו שדה אחר.

גמרא

אמר רב נחמן בר יצחק:
 מאן דתני: "מסיקין" - לא משתבש,
 ומאן דתני: "מציקין" - לא משתבש.

"מאן דתני: "מציקין" לא משתבש".
 דכתיב: "במצוד ובמצוק"³⁴⁸ (דברים כח, נה).

"ומאן דתני "מסיקין" - לא משתבש".
 דכתיב: "וירש הצלצל"³⁴⁹ (דברים כח, מב), ומתרגמינן: יחסניניה סקאָה.

³⁴⁸ מותת לאחד מהם מבשר בניו אשר יאכל מבלי השאיר לו כל במצוד ובמצוק אשר יציק לך איבה בכל שיעריך
³⁴⁹ כל עצרה ופרי אדמתה וירש הצלצל

39. קטז, ב - קיז, א

["הגזול שדה מחבירו ונטלוה מסיקין ...] אם מחמת הגזול - חייב."

רש"י

דאחוי אחויי. שלא גזלה הוא עצמו אלא שמע מבית המלך שמבקשין לגזול שדות והראה להם טלו קרקע זו של פלוני:
אי דינא. הוא שמסור ישלם:
גמרינן. מהאי מעשה דרב נחמן לשאר גרמי דנזקין דעלמא:
ואי קנסא. הוא דקנסיה רב נחמן משום דרגיל היה בכך לא גמרינן מיניה:
המטמא. טהרותיו של חבירו או מנסך יינו של חבירו לעיז דאעייג דקמיה מנח ואין הזיקו ניכר משלם:
לא חזרו. לא היינו גמרי מדמע ממנסך:
המדמע. ערב חולין בתרומה דהפחית דמי החולין דלא חזו מהשתא אלא להמכר לכהנים:
הפסד מרובה. מטמא תרומה הפסד מרובה הוא דתו לא חזיא לאכילה מדמע הפסד מועט הוא דהא מזדבן לכהנים בדמי תרומה:
אף המנסך [כו']. לא חזרו לא גמרינן מנסך אעייג דהפסידו מרובה ממדמע ומטמא דהפסידן מועט לגבי מנסך:

היכי דמי?

אילימא דאנסוה לארעא דידיה ולא אנסוה כולי ארעא -

הא מרישא, שמעת מינה: "אם מפת מדינה היא", אי לא - לא!

לא צריכא דאחוי אחויי.

לישא אחרינא:

הכא במאי עסקינן:

כגון דאנסוה גויים ואמרי ליה אחויי ארעתיה, ואחויי ההוא בהדיהו.

ההוא גברא דאחויי אכריא דחטי דבי ריש גלותא,

אתא לקמיה דרב נחמן, חייביה רב נחמן לשלומי.

יתיב רב יוסף אחוריה דרב הונא בר חייא, ויתיב רב הונא בר חייא קמיה דרב נחמן,

אמר ליה רב הונא בר חייא לרב נחמן:

דינא או קנסא?

אמר ליה: מתניתין היא,

דתנן:

"אם מחמת הגזול - חייב להעמיד לו שדה", ואוקימנא דאחוי אחויי.

בתר דנפק, אמר ליה רב יוסף לרב הונא בר חייא:

מאי נפקא לך מיניה,

קיא, אי דינא אי קנסא?

אמר ליה:

אי דינא - גמרינן מיניה,

אי קנסא - לא גמרינן מיניה.

ומנא תימרא דמקנסא לא גמרינן?

דתנא:

"בראשונה היו אומרים המטמא, והמנסך,

חזרו לומר: אף המדמע".

"חזרו" - אין,

לא חזרו - לא.

מאי טעמא?

לאו משום דקנסא הוא, וקנסא לא גמרינן מיניה?

לא, מעיקרא סברי להפסד מרובה חששו, להפסד מועט לא חששו,

ולבסוף סברי: להפסד מועט נמי חששו.

איני?!

והא תני אבוה דרבי אבין:

"בראשונה היו אומרים המטמא והמדמע,

חזרו לומר אף המנסך".

"חזרו" - אין,

לא חזרו - לא,

מאי טעמא?

לאו משום דלא גמרינן מקנסא.

לא, מעיקרא סברי כרבי אבין, ולבסוף סברי כרבי ירמיה.

"מעיקרא סברי כרבי אבין",

דאמר רבי אבין:

זרק חץ מתחילת ארבע ולבסוף ארבע,

וקרע שיראין בהליכתו - פטור,

שהרי עקירה צורך הנחה היא.

ומתחייב בנפשו.

"ולבסוף סברי כרבי ירמיה",

דאמר רבי ירמיה:

משעת הגבהה קנייה איחייב ליה כמון,

מתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוד.

רש"י

זרק חץ. בשבת:

עקירה צורך הנחה. דכיון דבין עקירה להנחה קרע נמצא מעשה שבת ומעשה עקירה באין כאחד ולא אמרינן משעת עקירה חייב ממון ומתחייב בנפשו לא הוי עד שעת הנחת חץ והכא נמי הגבהת יין צורך ניסוד הוא ותשלומין וחייב מיתה דע"ז באין כאחד:

40. קיז, א

כ"י

לבי אביוני. מקום:
 נשא ונתן ביד חייב. דהציל
 עצמו בממון חברו:
 מעצמו. בלא אונס:
 דרי ואמטי. שאי והולך עמנו
 לבית המלך:
 ה"מ. דאם נשא ונתן ביד חייב:
 היכא דלא אוקמינהו. העובדי
 כוכבים על הממון מעיקרא עיי
 האונס אלא הלך ונטל ונתנו
 להם אבל הכא דאוקמינהו על
 היין קלייה ואההיא שעתא
 פטור כי אמטי תו דידהו אמטי:
 פקיע. קשר:
 חייב. ואע"ג דקאי עכו"ם ע"ג
 הממון הואיל ונשא ונתן ביד
 חייב:
 בתרי עיברי נהרא. עכו"ם מצד
 זה והעמיר מצד זה דאי לא
 יהביה נהליה לא מצי אנס
 למשקליה:

רב הונא בר יהודה איקלע לבי אביוני,
 אתא לקמיה דרבא,

אמר ליה: פלוג מעשה בא לידך?

אמר ליה: ישראל שאנסוהו גוים, והראה ממון חבירו בא לידי, והייבתיו.

אמר ליה: אהדר עובדא למריה.

דתניא:

"ישראל שאנסוהו גוים והראה ממון חבירו - פטור,

ואם נטל ונתן ביד - חייב".

אמר רבה:

אם הראה מעצמו פנשא ונתן ביד דמי.

ההוא גברא דאנסוהו גוים, ואחוי אחמרא דרב מרי פריה דרב פנחס פריה דרב חסדא,

אמרו ליה: דרי ואמטי בהדון, דרא ואמטי בהדייהו.

אתא לקמיה דרב אשי, פטרניה.

אמרו ליה רבנן לרב אשי:

והתניא:

"אם נשא ונתן ביד - חייב!"

אמר להו:

הני מילי היכא דלא אוקמיה עילויה מעיקרא,

אבל היכא דאוקמיה עילויה מעיקרא מיקלי קלייה.

איתיביה רבי אבהו לרב אשי:

"אמר לו אנס: 'הושיט לי פקיע עמיר זה, או אשכול ענבים זה', והושיט לו - חייב".

הכא במאי עסקינן:

כגון דקאי בתרי עברי נהרא.

דיקא נמי, דקתני: "הושיט" ולא תני 'תן'.

שמע מינה.

41. קיז, א

רש"י

שׁוֹתֵא. מכמורת לדגים או לחיות:

ההוא שׁוֹתֵא דְהוּוּ מְנַצּוּ עֲלֵהּ בֵּי תַרְי.
 הָאֵי אָמַר: דִּידִי הוּא,
 וְהָאֵי אָמַר: דִּידִי הוּא,
 אֲזַל חַד מְנִייהוּ וּמְסַרְהּ לְפַרְהֶגְנָא דְמִלְכָּא.

אָמַר אָבִי:
 יְכוּל לֹאמַר: אָנָּא כִּי מְסַרִי דִּידִי מְסַרִי.

אָמַר לִיהַ רָבָא:
 וְכַל כְּמִינִיהּ!?

אֲלֵא אָמַר רָבָא:
 מִשְׁמַתִּינֵן לִיהַ עַד דְּמִיִּיתִי לִיהַ וְקֵאֵי בְּדִינָא.

42. קיז, א-ב

רפ"ז

לקועיה. לצואריה שבר מפרקתו:

תוא. חיה והוא שור הבר כדמתרגם (דברים יד) תוא וזמר תורבלא תור שור בלא יער:

אין מרחמין עליו. ושפיר עבדת דקטלתיה:

מסיים מתיבתא דיומא לרבנן. היה מחזר ושונה להם מה שדרש רבי יוחנן אותו היום לפי שר"ל חכם גדול היה ולאחר ששמעו כולן מפי הרב חוזר ומכוונה בידם:

בדרא קמא. שבע שורות תלמידים יושבים לפניו זו לפני זו:

ביסתרקי. תפ"ד בלעז:

מסרחי גביניה. גבות עיניו גדולים ומכסין עיניו:

פריטא שפתיה. נקרעה שפתו על ידי מכה:

הדרא ליה עכנא. נחש גדול עשה עצמו כגלגל ומקיף את פי המערה ונותן זנבו לתוך פיו ואין אדם יכול ליכנס:

פתח פיך. הרחיבי פתחך להסיר זנביך מפיך ועשה פתח ליכנס:

אי מצית למבעי רחמי דתו לא שכיבנא. אי אקשינא לך אזלינא בהדך ואעמוד אצלך בבית המדרש:

ואי לא הואיל וחליף שעתא. ואתרחיש ניסא חליף ולא אלך עוד עמך שמא תכעוס עלי ואמות עוד פעם אחרת אלא אלך לביתי חי ולא אעמוד עוד

אצלך פן אמות פעם אחרת ואית דמפרש הואיל וחליף שעתא וקבלתי צער מיתה לא אקבל עוד פעם אחרת לילך

מכאן ובפסחים (דף מט.) מוכח שהלך לביתו דאמר רב כהנא אי

לאו דנסיבנא כהנתא לאו אנא גלאי אמרי ליה והא למקום

תורה גלית אי"ל לאו אנא גלאי כדגלו שאר אינשי שהרי לא

בעבור מקום תורה גליתי אלא מאימת מלכות ברחתי אלמא

בתר הכי חי הוה ועוד אמריי בברכות ירושלמי דפגע ביה

ההוא גברא אמר ליה מאי עביד בשמיא כלומר שליעג עליו

שהיה מת וחיה אי"ל גזר דיניה דההוא גברא מחתם ומת ההוא

גברא פגע ביה אחרינא אמר ליה הכי נמי ומית אתי לקמיה דר' יוחנן אמר ליה בר איניש

דאמיה מבסרא ליה ואנתתיה דאבוה מיקרא כו':

תיידיה. הקיצו משנתו:

א"ל דילכון אמרי. שלכם הייתי אומר תורה של בני אי"י היא:

דילהון היא. של בני בבל:

ההוא גברא דהוה בעי אחוויי אתיבנא דחבריה.

אתא לקמיה דרב, אמר ליה: לא תחוי ולא תחוי.

אמר ליה: מחוינא ומחוינא.

יתיב רב כהנא קמיה דרב, שמטיה לקועיה מיניה.

קרי רב עלויה: **"בנין עולמו שכבו בראש כל הוצות פתוא מקמור"**³⁵⁰ (ישעיה נא, כ).

מה תוא זה כיון שנפל במקמור אין מרחמין עליו,

אף ממון של ישראל כיון שנפל ביד גוים אין מרחמין עליו.

אמר ליה רב:

כהנא, עד האינדא הוו פרסאי דלא קפדי אשפיכות דמים,

והשתא איכא יוונאי דקפדו אשפיכות דמים, ואמרי: "מרדיו, מרדיו", קום סק לארעא דישראל, וקביל עלך דלא תקשי לרבי יוחנן שבע שנין.

אזיל, אשכחיה לריש לקיש דיתיב וקא מסיים מתיבתא דיומא לרבנן.

אמר להו: ריש לקיש היכא?

אמרו ליה: אמאי?

אמר להו: האי קושיא והאי קושיא, והאי פירוקא והאי פירוקא.

אמרו ליה לריש לקיש.

אזיל ריש לקיש אמר ליה לרבי יוחנן:

ארי עלה מבבל, לעיין מר במתיבתא דלמחר.

למחר אותבוה בדרא קמא קמיה דרבי יוחנן,

אמר שמעתתא ולא אקשי,

שמעתתא ולא אקשי,

אנחתיה אחורי שבע דרי עד דאותביה בדרא בתרא.

אמר ליה רבי יוחנן לרבי שמעון בן לקיש: ארי שאמרתי נעשה שועל!

אמר: יהא רעוא דהני שבע דרי להו חילוף שבע שנין דאמר לי רב.

קם אפרעיה, אמר ליה: נהדר מר ברישא, אמר שמעתתא ואקשי,

אוקמיה בדרא קמא, אמר שמעתתא ואקשי.

רבי יוחנן הוה יתיב אשבע בסתרקי. שלפי ליה חדא בסתרקא מתותיה.

אמר שמעתתא ואקשי ליה, עד דשלפי ליה פולהו בסתרקי מתותיה עד דיתיב על ארעא.

רבי יוחנן גברא סבא הוה ומסרחי גביניה,

אמר להו: דלו לי עיני ואחזייה. דלו ליה במכחלתא דכספא.

חזא דפרטיה שפוטתיה סבר: אחוה קמחייך ביה.

חלש דעתיה ונח נפשיה.

למחר אמר להו רבי יוחנן לרבנן: חזיתו לבבלאה היכי עביד!

אמרו ליה: דרכיה הכי, על לגבי מערתא,

חזא דהוה אהדרא ליה עכנא,

אמר ליה: עכנא, עכנא, פתח פומיך ויפנס הרב אצל תלמיד - ולא פתח.

יפנס חבר אצל חבר - ולא פתח.

יפנס תלמיד אצל הרב - פתח ליה.

בעא רחמי ואוקמיה.

אמר ליה: אי הוה ידענא דדרכיה דמר הכי, לא חלשא דעתיה,

השתא ליתי מר בהדן.

אמר ליה: אי מצית למייבעי רחמי דתו לא שכיבנא אזילנא, ואי לא - לא אזילנא.

הואיל וחליף שעתא, חליף.

תיידיה, אוקמיה, שיליה כל ספיקא דהוה ליה ופשטינהו ניהליה.

היינו דאמר רבי יוחנן:

דילכון אמרי, דילהון היא.

43. קיז, ב

רש"י

מטבסא. תכשיט משי:
וישלם מביתו. דאדבורא בעלמא חייב:
שנשא ונתן ביד. ובכולם מפרש שנשא ונתן ביד באחד דיני ממונות בסנהדרין:

ההוא דאחוי אמטבסא דרבי אבא,
 יתיב רבי אבהו ורבי חנינא בר פפי ורבי יצחק נפחא, ויתיב רבי אילעא גביהו.
 סבור לחייביה מהא דתנן:
"דן את הדיו,
דיבה את החייב וחייב את הזבאי,
טימא את הטהור וטיהר את הטמא
מה שעשה - עשוי, וישלם מביתו" (בכורות כח:).

אמר להו רבי אילעא:
 הכי אמר רב: והוא שנשא ונתן ביד.

אמרי ליה: זיל לגבי רבי שמעון בן אליקים ורבי אלעזר בן פדת, דדיני דינא דגרמי.
 אזל לגביהו, חייביה ממתניתין: **"אם מחמת הגזלן - חייב להעמיד לו שדה אחר"**,
 ואוקימנא דאחוי אחויי.

44. קיז, ב

רס"י

אמיד. עשיר :
אסיק חמריה למברא. מכניס
 חמורו לספינה מעבר הנהר והיו
 בה אנשים :
בעא. חמרא לטבועי מעברא :
מלח ליה. דחפו לחמור והשליכו
 למים לשון אחר מלח ליה כמו
 המלחים (יונה א) התחיל המלח
 להציל הספינה ודחפו והשליכו :
[האי]. בעל החמור רודף הוא
 להרוג נפשות :
ושיבר את הכלים. בין של נרדף
 בין של כל אדם פטור מלשם
 שהרי מתחייב בנפשו הוא
 ברדיפה זו ואפילו אין הורגו
 דתנן בפרק בן סורר ומורה ואלו
 ניתנו להציל בנפשו הרודף אחר
 חבירו להרוג ונמצא תשלומין
 וחיוב מיתה באין כאחד :
מגופו. שהרי נרדף זה רשאי
 להרוג את רודפו שנאמר (שמות
 כב) אם במחותרת ימצא הגנב
 התורה אמרה אם בא להרגך
 השכם להרוג :
ולא מן הדין. שהרי המציל עצמו
 בממון חבירו חייב כ"ש מציל
 אחרים בממון חבירו :

ההוא גברא דהוה מפקיד ליה פסא דכספא.
 סליקו גנבי עילויה, שקלה יהבה להו,
 אתא לקמיה דרבה, פטריה.

אמר ליה אביי:
 האי מציל עצמו בממון חבירו הוא!

אלא אמר רב אשי:
 חזינן, אי איניש אמיד הוא אדעתא דידיה אתו,
 ואי לא - אדעתא דכספא אתו.

ההוא גברא דהוה מפקיד גביה ארנקה דפדיון שבויים,
 סליקו גנבי עילויה,
 שקלה יהבה ניהליהו,
 אתא לקמיה דרבא, פטריה.

אמר ליה אביי:
 והא מציל עצמו בממון חבירו הוא!

אמר ליה:
 אין לה פדיון שבויים גדול מזה.

ההוא גברא דאקדים ואסיק חמרא למברא,
 קמי דסליקו אינישי במברא,
 בעי לאטבועי, אתא ההוא גברא מלח ליה לחמרא דההוא גברא ושדייה לנהרא וטבע,
 אתא לקמיה דרבה, פטריה.

אמר ליה אביי:
 והא מציל עצמו בממון חבירו הוא!

אמר ליה:
 האי מעיקרא רודף הוה.

דאמר רבה:
 רודף שהיה רודף אחר חבירו להורגו, ושיבר את הכלים, בין של נרדף בין של כל אדם - פטור,
 שהרי מתחייב בנפשו.
 ונרדף ששיבר את הכלים של רודף - פטור,
 שלא יהא ממונו חביב עליו מגופו.
 אבל של כל אדם - חייב,
 דאסור להציל עצמו בממון חבירו.

ורודף שהיה רודף אחר רודף להציל, ושיבר כלים, בין של נרדף בין של כל אדם - פטור.
 ולא מן הדין,
 אלא שאם אי אתה אומר כן, אין לה אדם שמציל את חבירו מן הרודף.

45. קיז, ב - קיח, א

רש"י

מתני'

שטפה נהר. שהיתה על שפת הנהר והגביה שפתו והמים שוחקים וכורין תחת השפה ומתפשט בתוך השדה:

גמ'

רבי כל מילי. ואפילו קרקעות לשבועה ולהשבון: מיעט שטרות. שאין גופן ממון דיהיב ליה ניירא בעלמא: פרה רבוצה כו'. וגזלן לא משכה והוי כקרקעות ולר"א דאמר שדה נגזלת קונה פרה עמה וחייב לשלם דמטלטלין נקנין אגב קרקע ולרבנן לא קנה שדה ולא פרה שבה:

משנה

שטפה נהר - אומר לו: הרי שלך לפניך.

גמרא

תנו רבנן:

"הגוזל שדה מחבירו ושטפה נהר - חייב להעמיד לו שדה אחר,

דברי רבי אלעזר.

וחכמים אומרים:

אומר לו: "הרי שלך לפניך".

במאי קא מיפליגי?

רבי אלעזר דרש ריבוי ומיעוטי,

"וכחש בעמיתו"³⁵¹ (ויקרא ה, כא) - ריבוי,

"בפקדון" - מיעט,

"או מכל אשר ישבע עליו לשקר"³⁵² (ויקרא ה, כד) - חזר וריבה,

ריבה ומיעט וריבה - ריבה הכל,

ומאי רבי?

רבי כל מילי.

ומאי מיעט?

מיעט שטרות.

ורבנן דרשי כללי ופרטי:

"וכחש" - כלל,

"בפקדון" - פרט,

"או מכל" - חזר וכלל,

כלל ופרט וכלל, אי אתה דן אלא כעין הפרט.

מה הפרט - דבר המיטלטל וגופו ממון,

אף כל דבר המיטלטל וגופו ממון.

יצאו - קרקעות שאין מטלטלין,

יצאו - עבדים שהוקשו לקרקעות,

יצאו - שטרות שאף על פי שמטלטלין אין גופן ממון.

והדתניא:

"הגוזל את הפרה ושטפה נהר - חייב להעמיד לו פרה,

דברי רבי אליעזר.

וחכמים אומרים:

אומר לו: "הרי שלך לפניך".

התם במאי קמיפליגי?

אמר רב פפא:

התם במאי עסקינן:

קיח, א כגון שגזל שדה מחבירו והיתה פרה רבוצה בו ושטפה נהר,

דרבי אלעזר לטעמיה,

ורבנן לטעמייהו.

³⁵¹ נפש מי תחטא ומעלה מעל בה' וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו
³⁵² או מכל אשר ישבע עליו לשקר ושלם אתו בראשו וקמשתיו יסוף עליו לאשר הוא לו ויתנו ביום אשמתו

46. קיח, א

רס"י

מתני'

לא יחזיר לו במדבר. אם אין זה תובעו אין זה יכול לכופו לקבל חובו או פקדונו במדבר דלאו מקום שימור הוא:

על מנת לצאת למדבר. קס"ד שאמר לו לזה על מנת שנצא למדבר ושם אפרע לך להכי פריך פשיטא והא מתנה בהדיא לקבלו במדבר:

גמ'

ניתנה ליתבע. אם ירצה מלוה דידו על העליונה:

אי בעית לאהדוריה ניהלך התם מהדרנא לך. ואשמועינן תנא דאע"ג דלא תנאי גמור הוא דהא אי בעית קאמר אפי"ה כיון דידע דאיהו נמי למדבר נפיק על כרחו יקבלם:

משנה

הגוזל את חבירו,
או שהלוה הימנו,
או שהפקיד לו,
בישוב - לא יחזיר לו במדבר.
על מנת לצאת במדבר - יחזיר לו במדבר.

גמרא

ורמניהו:

"מלוה - משתלמת בכל מקום,
אבידה ופקדון - אין משתלמין אלא במקומן!"

אמר אביי:

הכי קאמר:

מלוה - ניתנה ליתבע בכל מקום.
אבידה ופקדון - לא ניתנו ליתבע אלא במקומן.

"על מנת לצאת במדבר - יחזיר לו במדבר".

פשיטא!

לא צריכא, דאמר ליה: ליהוי האי פקדון גבך דאנא למדבר נפיקנא,
ואמר ליה איהו: אנא למדבר נמי בעינא למיפק,
אי בעינא לאהדרינהו לך, התם מהדרנא לך.

47. קיח, א

רש"י

רב הונא ורב יהודה אמרי חייב. לשלם:
פטור. ומיהו ישבע כדאמר שאין יודע שחייב לו כלום דלא עדיף שמא מברי דהא אינן הוה טעין ליה אין לך בידי כלום הוי משביעין ליה שבועת היסט:
דקא תבע ליה. וא"ל גזלתני דהוי טענת ברי:
לצאת ידי שמים. וכיון דקא מודי דודאי גזליה לא נפיק ידי שמים עד דעביד השבה אבל סיפא הואיל ולא גזלן ידע ולא גזול ידע ליכא שום טענת ברי לא צריך למיפק ידי שמים:
אתמר נמי. דהיכא דבא לצאת ידי שמים אפילו מאן דפטר ליה מדויני אדם מודה דחייב היכא דאיכא קצת טענת ברי הלכך רב הונא דאוקמה רישא בדלא תבע הואיל ואיכא קצת ברי דהא גזלן ידע דגזליה מעיקרא חייב בבא לצאת ידי שמים:

משנה

האומר לחבירו: "גזלתיך",

"הלוייתני",

"הפקדת אצלי" -

"ואיני יודע אם החזרתי לך, אם לא החזרתי לך" - חייב לשלם.

אבל אם אמר לו: "איני יודע: אם גזלתיך,

אם הלוייתני,

אם הפקדת אצלי" - פטור מלשלם.

גמרא

איתמר:

"מנה לי בידך",

והלה אומר: "איני יודע":

רב הונא ורב יהודה אמרי: חייב.

ורב נחמן ורבי יוחנן אמרי: פטור.

"רב הונא ורב יהודה אמרי: חייב".

ברי ושמא - ברי עדיף.

"רב נחמן ורבי יוחנן אמרי: פטור".

אוקי ממונא בחזקת מריה.

תנן:

"אבל אם אמר לו: "איני יודע אם הלוייתני" - פטור".

היכי דמי?

אילימא: דלא קא תבע ליה - רישא נמי דלא קא תבע ליה, אמאי חייב?

אלא דקתבע ליה, וקתני סיפא: "פטור מלשלם"!

לא, לעולם דלא קא תבע ליה,

ורישא: בכא לצאת ידי שמים.

איתמר נמי:

"אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:

האומר לחבירו: "מנה לי בידך", והלה אומר: "איני יודע" - חייב, בכא לצאת ידי שמים".

48. קיח, א-ב

רש"י

מתני'

חייב באחריותו. דמכי גנבה קם ליה ברשותיה והשבה דעבד לאו השבה היא עד שמודע להו לבעלים:
ומנו את הצאן. אחר שהחזירו והיא שלימה הרי יש כאן דעת בעלים:

גמ'

לדעת צריך דעת. אם הכירו הבעלים שנגנב מהן טלה צריך שיודעם כשיחזירנה ואי לא הודע להו אע"ג דמנו את הצאן והיא שלימה עדיין חייב באחריותה דכיון דידע הויה ליה גזילה גמורה ובעינן השבה מעליותא:

שלא לדעת. לא הכירו בעלים קודם חזרה שתהא צאנם חסירה כלום ולאחר חזרה מנו את הצאן והיא שלימה פטר מנין:

אסיפא. לא ידעו הבעלים בגניבתו ובחזרתו ומנו את הצאן והיא שלימה פטור אבל ידעו לא מהני מנין: ושמואל אמר בין לדעת בין שלא לדעת מנין פטור וכי קתני מנו את הצאן אכולה. בין ידעו בין שלא ידעו והכי משמע מתני' הגונב טלה ורישא בשהכירו בה הבעלים וידעו שנגנבה מהן קאי מדקתני סיפא לא ידעו מכלל דרישא בידעו והחזירה ומת חייב באחריותו וכן לא ידעו בגניבתו ובחזרתו נמי חייב אבל מנו את הצאן והיא שלימה פטור בין רישא דידעו בין סיפא דלא ידעו: ור' יוחנן אומר לדעת מנין פטור שלא לדעת אפילו מנין לא צריך ומנו את הצאן ארישא. והכי קתני הגונב טלה דהיינו ידעו אחרי כן והחזירו חייב באחריותן היכא דלא מנו אבל לא ידעו הבעלים בגניבתו ובחזרתו אפי' אין מנין או שמנו אפילו הואי ידיעה פטור:

ורב חסדא אמר לדעת מנין פטור שלא לדעת צריך להודיעו. אם לא הודיעו אע"ג דמנו חייב ומנו את הצאן ארישא והכי משמע מתני' חייב באחריות בין מנו בין לא מנו אימתי בזמן שלא ידעו בעלים בחזרתו ובגניבתו ואם מנו הנך דרישא את הצאן לאחר חזרה פטור:

מ"ט דרב חסדא. בשלמא טעמא דכולהו ניחא דעדיף להו לדעת משלא לדעת ועוד מתני' ניחא לתרוצי כוותייהו טפי:

הואיל ואנקטה נגרי ברייתא. למדה לצאת חוץ ומעתה צריכה שימור יפה וכיון דלא ידעו בעלים לא מזדהרי בה אבל לדעת מנין פטור שהרי הכירו שנגנבה והחזירה ומעכשיו יזהרו בה:

האי מאן דחזייה לחבריה דאגבה אימרא מעדרא דידיה. כדי לגונבה: **אע"ג דמני.** אלמא לדעת צריך דעת:

החזירו לעדר. שיש לו לבעל הבית במדבר יצא ואע"ג דליכא לא לדעת ולא מנין ורב לא סגי ליה בלאו חד מהני:

ברקועתא. שהטלה ניכר הוא כשנגנב וניכר הוא לרועה במדבר כשניתוסף על צאנו ואפי' לא מנה:

משנה

הגונב טלה מן העדר והחזירו, ומת, או נגנב - חייב באחריותו. לא ידעו בעלים לא בגניבתו ולא בחזרתו, ומנו את הצאן ושלימה היא - פטור.

גמרא

אמר רב:

לדעת - צריך דעת.
שלא לדעת - מנין פטור.

וכי קתני: "ומנו את הצאן והיא שלימה" - אסיפא.

ושמואל אמר:

בין לדעת בין שלא לדעת - מנין פטור,
וכי קתני: "ומנו את הצאן והיא שלימה פטור" - אכולה.

ורבי יוחנן אומר:

לדעת - מנין פטור,
שלא לדעת - אפילו מנין נמי לא צריך,
וכי קתני: "ומנו את הצאן והיא שלימה" - ארישא.

רב חסדא אמר:

לדעת - מנין פטור,
שלא לדעת - צריך דעת,
וכי קתני: "ומנו את הצאן והיא שלימה" - ארישא.

אמר רבא:

קיח, ב מאי טעמא דרב חסדא?
הואיל ואנקטה נגרי ברייתא.

ומי אמר רבא הכי?

והאמר רבא: האי מאן דחזייה לחבריה דאגבה אימרא מעדרא דידיה, ורמא ביה קלא ושדייה, ולא ידע אי הדריה אי לא הדריה, ומת או נגנב - חייב באחריותו.

מאי לאו אף על גב דמני.

לא, דלא מני.

ומי אמר רב הכי?!

והאמר רב: החזירו לעדר שבמדבר - יצא!

אמר רב חנן בר אבא:

מודה רב ברקועתא.

לימא פתנאי:

"הגונב טלה מן העדר,
סלע מן הכיס - למקום שגנב יחזיר,
דברי רבי ישמעאל,
דבי עקיבא אומר:
צריך דעת בעלים".

רש"י

אית להו דרבי יצחק. והבעלים יודעין בגניבתו שמנו והיא חסירה ולאחר חזרה מנו והיא שלימה:

מאי לאו בסלע. פליגי לדעת כדפרישית וידעו הבעלים בגניבתו וקאמר רבי ישמעאל מנין פוטר שאדם עשוי למשמש בכיסו ומנה והיא שלימה פוטר וכשמואל דאמר לדעת מנין פוטר ור"ע כרב דאמר לדעת צריך דעת:

בטלה פליגי שלא לדעת ובפלוגתא דרב חסדא ור' יוחנן. דרבי ישמעאל דאמר למקום שגנב יחזיר כרבי יוחנן דאמר שלא לדעת אפילו מנין לא צריך ור"ע כרב חסדא דאמר שלא לדעת צריך דעת:

ה"ג א"ר זביד משמיה דרבא בגונב מרשות בעלים דכ"ע לא פליגי. דסבירא להו כרב חסדא כדמפרש טעמא משום דאנקטה ניגרי ברייתא והכא בשומר שגנב מרשות עצמו עסקין ובעי למפטר נפשיה מן הבעלים בטענת גניבה או אבידה וכ"ע כרב חסדא דאמר שלא מדעת צריך דעת:

ר"ע סבר. כיון שנעשה גנב כלתה שמירתו דתו לא מהימן להו לבעלים דהא ה"ל גונב שלא לדעת צריך דעת ולא אמרינן סגיא בדעת שומר והא איהו ידע בחזירתו:

ורבי ישמעאל סבר. עדיין הוא שומר עליו וסגי בדעת דידיה: **והבליע לו בחשבון.** לאחר זמן לקח הימנו מקח וכשנתן לו דמים הוסיף עליהם מעות הגזילה והבליע בחשבון שהיה בוש לומר הרי גזילתך יצא:

אדם עשוי למשמש. ולמנות כמה בכיסו וזה מיד מנה אחריו ומצא יותר מדמי המקח והכיר שהחזיר לו גזילתו:

לית ליה דר' יצחק. וליכא מנין: **הא.** דקתני לא יצא דמני גזלן ורמא לידיה דנגזל הלכך איכא למימר דהשליכו זה לתיבתו ולא מנאן:

והא. דקתני יצא דמני גזלן ורמא לכיסיה דנגזל וכיון דאית לן דר' יצחק מנין פוטר:

אית ליה זוזי אחריני בכיסיה. ולא ידע כמה:

סבריה: דכולי עלמא אית להו דרבי יצחק, דאמר רבי יצחק: אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה. מאי לאו בסלע לדעת, ובפלוגתא דרב ושמואל.

³⁵³ בטלה שלא לדעת, ובפלוגתא דרב חסדא ורבי יוחנן.

אמר רב זביד משמיה דרבא: בגונב ³⁵⁴ מרשות בעלים כולי עלמא לא פליגי כדרב חסדא. והכא בשומר שגנב מרשותו, שיחזיר למקום שגנב קמיפליגי, רבי עקיבא סבר: כלתה לו שמירתו. ורבי ישמעאל סבר: לא כלתה לו שמירתו.

לימא מנין פוטר תנאי היא.

דתנאי:

"הגוזל את חבירו והבליע לו בחשבון",

תני חדא: "יצא",

ותנאי אידך: "לא יצא".

סבריה: דכולי עלמא אית להו דרבי יצחק, דאמר: אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה ושעה.

מאי לאו בהא קמיפליגי,

דמאן דאמר: יצא, סבר: מנין פוטר,

ומאן דאמר: לא יצא, סבר: מנין אינו פוטר?

אמרי: אי סבירא לן כרבי יצחק, כולי עלמא לא פליגי דמנין פוטר,

אלא כדרבי יצחק קמיפליגי,

מר - אית ליה דרבי יצחק,

ומר - לית ליה דרבי יצחק.

ואי בעית אימא:

דכולי עלמא אית להו דרבי יצחק,

ולא קשיא:

הא - דמני ורמא ליה בכיסיה.

והא - דמני ורמא לידיה.

ואיבעית אימא:

אידי ואידי דמני ורמא בכיסיה,

הא - דאית ליה זוזי אחריני בכיסיה,

הא - דלית ליה זוזי אחריני בכיסיה

³⁵³ במהדורת הדפוס: (לא)

³⁵⁴ גירסת רש"י ורשב"א ועוד. במהדורת הדפוס: בשומר שגנב

49. קיח, ב

רס"י

מתני'

אין לוקחין מן הרועים. דאיכא למימר שמא גנבו מצאנו של בעל הבית המסור להם:

צמר ביהודה ופשתן בגליל. זו היא מלאכת הנשים והן עצמן עושות ומוכרות ולדעת בעליהן הוא:

ועגלים. הרועים בשרון ברחבה לעין כל מאחר שמוכרין בפרהסיא לא גנבום. ל"א שרון שם מקום ומקום גידול עגלים הוא ולוקחין עגלים בזול ומגדלין אותן ושלחן הן לשון זה עיקר דתניא במנחות בפרק כל קרבנות (דף פז.) אילים ממואב וכבשים מחברון עגלים משרון:

גמ'

ולא תלושין. שנתלש הצמר שעל הרחל מעט מעט:

תפורים. בגדים תפורים דאי נמי גנבו קננהו בשינוי:

חלב וגבינה במדבר. דאין דרך בעלים לילך שם וליטלם והרועה נטלן:

אבל לא בישוב. שדרך להביא לבית בעל הבית:

ארבע וחמש צאן. שחסרון ניכר בעדר ואין יכול לישמט ולומר זאב טרפה:

בייתות לוקחין מהן. שהרי בעל הבית יודע מניינם:

מרגיש. מבין:

ארבע מתוך חמש. אם לא היה לו בעדר אלא חמש צאן ומוכר מהן ארבע מותר ליקח דכולי האי לא גניב מדבר מועט:

בברייתא. בריאות עין בעל הבית תמיד עליהן ומרגיש בשלש:

כחושות. אין חשובות לו ואין עינו עליהם לפיכך אין מרגיש כלומר אין יודע כשמוכרם זה:

משנה

אין לוקחין מן הרועים: צמר וחלב וגדיים, ולא משומרי פירות: עצים ופירות.

אבל לוקחין מן הנשים: כלי צמר ביהודה, וכלי פשתן בגליל, ועגלים בשרון.

וכולן, שאמרו להטמין - אסור. ולוקחין ביצים ותרנגולין מכל מקום.

גמרא

תנו רבנן:

"אין לוקחין מן הרועים: לא עזים,

ולא גדיים,

ולא גיזין

ולא תלושין של צמר.

אבל לוקחין מהן: תפורין מפני שהן שלהן.

ולוקחין מהן: חלב וגבינה במדבר, ולא בישוב.

ולוקחין מהן: ארבע וחמש צאן,

ארבע וחמש גיזין,

אבל לא: שתי צאן ולא שתי גיזין.

רבי יהודה אומר:

בייתות - לוקחין מהן,

מדבריות - אין לוקחין מהן.

כללו של דבר:

כל שהרועה מוכר ובעל הבית מרגיש בו - לוקחין מהן,

אין מרגיש בו - אין לוקחין מהן".

אמר ר':

"לוקחין מהן: ארבע וחמש צאן, ארבע וחמש גיזין".

השתא יש לומר ארבעה זבנינו, חמשה מיבעיא!?

אמר רב חסדא:

ארבעה מתוך חמשה.

ואיכא דאמרי:

אמר רב חסדא:

"ארבעה" - מעדר קטן,

"וחמש" - מעדר גדול.

הא גופא קשיא:

אמרת: "ארבע וחמש צאן, ארבע וחמש גיזין",

"ארבע וחמש" - אין,

אבל שלש - לא.

אימא סיפא: "אבל לא שתי צאן".

הא - שלש זבנינו!

לא קשיא:

הא - בכריתא,

הא - בכחישתא.

50. קיח, ב - קיט, א

רס"י

ארישא קאי. ארבע וחמש דשרי
ת"ק:
אסיפא. שתי צאן דקאסר ת"ק:
מדקאמר בכל מקום. לוקחין
ארבעה וחמשה אלמא האי
דקמפליג בין בייתות למדבריות
אשתי צאן פליג ולקולא קאי:

[**ולוקחין מהן: ארבע וחמש צאן,
ארבע וחמש גידין,
אבל לא: שתי צאן ולא שתי גידין.**]
רבי יהודה אומר:
**בייתות - לוקחין מהן,
מדבריות - אין לוקחין מהן** כו'.

איבעיא להו:
רבי יהודה ארישא קאי ולחומרא,
או דלמא:
אסיפא קאי ולקולא?

"ארישא קאי ולחומרא":
אמר: "**לוקחין מהן ארבעה וחמשה צאן**,"
הני מילי: בייתות,
אבל מדבריות - אפילו ארבעה וחמשה לא.
או דלמא אסיפא קאי ולקולא":
אמר: "**אבל לא שתי צאן ולא שתי גידין**,"
הני מילי: מדבריות,
אבל בייתות - שתיים נמי לוקחין?

תא שמע:
דתניא:
"רבי יהודה אומר:
**לוקחין: בייתות מהן,
ואין לוקחין מהן: מדבריות,
ובכל מקום לוקחין מהן ארבעה וחמשה צאן.**"
קיט, א מדאמר: "**בכל מקום**,"
שמע מינה: אסיפא קאי ולקולא.

שמע מינה.

51. קיט, א

רס"י

שבישתא. חבילי זמורות: שומר שכרו הוא נוטל במעות ואין לו חלק בעצים אבל אריס חולק בזמורות ובעצים וביין: **והטורטני.** מאזנים גדולים ומוכרין פירות במשקל כדרך התגרים דכיון דמוכרין בפרהסיא לא גנבום:

"ולא משומרי פירות עצים ופירות".

רב זבין שבישתא מאריסא.

אמר ליה אביי:

והא תנן:

"ולא משומרי פירות עצים ופירות!"

אמר ליה:

הני מילי: בשומר, דלית ליה בגופא דארעא מידי, אבל אריס דאית ליה בגווייה, אימא מדנפשיה קא מזבין.

תנו רבנן:

"שומרי פירות:

לוקחין מהו נשהו יושבין ומוכרין והסליו לפניהם, וטורטני לפניהם,

וכולו שאמרו: "הטמן" - אסור.

לוקחין מהו מפתח הגינה,

אבל לא - מאחורי הגינה."

52. קיט, א

רש"י

רוב. ממונו משלו בלא גזילה
 הולכין אחר הרוב ונהנין ממנו :
 אפילו מיעוט משלו. תלינן
 ואמרינן האי מידי דיהיב ליה
 מדידה הוא :
 אדא. שם האיש :
 דיילא. שמש דרבנן :

איתמר:
 גזלו, מאימת מותר לקנות הימנו?
 רב אומר:
 עד שתהא רוב משלו.
 ושמואל אומר:
 אפילו מיעוט שלו.

אורי ליה רב יהודה לאדא דיילא כדברי האומר: "אפילו מיעוט שלו".

53. קיט, א

רש"י

חמיר מגופו. דקיימא לן בפרק שני דע"ז (דף כו:). דמותר לאבד גופו בידיים דקתני המינין והמסורות מורידין אותן לבור ולא מעלין:

מסור. מלשין המוסר ממון חבירו לאנשים:

תקיל ויהיב. לרב חסדא: תקיל ושקיל. לנפשיה מדקדק בחלוקה ואינו מותר מחלקו כלום לשון אחר מחצה היה נוטל ודרך שאר האריסין ליטול שלישי:

[קרא אנפשיה]. רב חסדא צדיק והאריס חוטא ונצפן חילו לרב חסדא דסלקו ונטל חלקו:

כי ישל אלוה נפשו. משליך הקב"ה נשמתו ומאבד ממנו נשמה אחת:

אל תגזל דל כי דל הוא. אע"פ שדל הוא ואין לו מה לגזלו:

אל תדכא עני בשער. מעשר עני ולקט שכחה ופאה המתחלקין בשעריך אל תדכאהו במ:

וקבע את קובעיהם נפש. גוזל נפש גוזליהם:

בעלים דהשתא. גזלן שנעשה עכשיו בעלים לממון:

ממון מסור,

רב הונא ורב יהודה,

חד אמר: מותר לאבדו ביד,

וחד אמר: אסור לאבדו ביד.

מאן דאמר: "מותר לאבדו ביד" - לא יהא ממונו חמור מגופו.

ומאן דאמר: "אסור לאבדו", דלמא הוה ליה זרעא מעליא,

וכתיב: "כיון וצדיק ילבש" ³⁵⁵ (איוב כז, יז).

רב חסדא הוה ליה ההוא אריסא דהוה תקיל ויהיב תקיל ושקיל, סלקיה,

קרא אנפשיה: "וצפון לצדיק חיל חוטא" ³⁵⁶ (משלי יג, כב).

"פי מה תקנות חנף פי יבצע פי ישל אלוה נפשו" ³⁵⁷ (איוב כז, ח).

רב הונא ורב חסדא:

חד אמר: נפשו דנגזל,

וחד אמר: נפשו של גזלן.

מאן דאמר: "נפשו של גזלן", דכתיב: "בן ארחות כל בצע בצע את נפש בעליו יקה" (משלי א, יט).

מאן דאמר: "נפשו של גזלן", דכתיב: "אל תגזל דל פי דל הוא ואל תדפא עני בשער,

פי ה' יריב יריבם וקבע את קבעיהם נפש" (משלי כב, כב-כג).

ואידך נמי!

הכתיב: "נפש בעליו יקה"!

מאי "בעליו"?

בעליו דהשתא.

ואידך נמי!

הכתיב: "וקבע את קבעיהם נפש"!

'מה טעם' קאמר:

מה טעם "וקבע את קבעיהם"?

משום דקבעי נפש.

³⁵⁵ כיון וצדיק ילבש וכסף נקי יחלק

³⁵⁶ טוב ונחיל בני בנים וצפון לצדיק חיל חוטא

³⁵⁷ פי מה תקנות חנף פי יבצע פי ישל אלוה נפשו

54. קיט, א

רש"י

ואכל קצירך ולחמך. ודומה לך
 כאוכל בניך ובנותיך לפי שאין
 לך שוב במה לפרנסם :
מחמס בני יהודה. מגזל שעשו
 מעלה אני עליהם כאילו שפכו
 דם נקי :
המית הגבעונים. כדמפרש
 לקמיה שהמית כהני נוב שהיו
 מספקים מים ומזון לגבעונים
 שהגבעונים היו משמשין למזבח
 חוטבי עצים ושואבי מים
 ומעלה עליו כאילו המית
 הגבעוני :
[אבל נפש בניו ובנותיו לא]. הא
 מאת נפש בעליו יקח לא נפקא
 לן אלא נפש הגוזל אבל בניו
 ובנותיו לא נענש גזלן אנפש בני
 הנגזל :
[דלא יהיב דמי]. חמסן יהיב
 דמי וזה לא היה רוצה למכור :

אמר רבי יוחנן:
 כל הגוזל את חברו שוה פרוטה כאילו נוטל נשמתו ממנו,
 שנאמר: **"מן ארחות כל בוצע בצע את נפש בעליו יקח"**,
 ואומר: **"ואכל קצירך ולחמך ... בניך ובנותיך"**³⁵⁸ (ירמיה ה, יז).
 ואומר: **"מחמס בני יהודה אשר שפכו דם נקי בארצם"**³⁵⁹ (יואל ד, יט).
 ואומר: **"אל שאול ואל בית הדמים על אשר המית את הגבעונים"** (שמואל ב כא, א).
 מאי "ואומר"?
 וכי תימא: נפש דידיה, אבל נפש בניו ובנותיו לא,
 תא שמע: **"בשר בניו ובנותיו"**.
 וכי תימא: הני מילי היכא דלא יהיב דמי,
 אבל היכא דיהיב דמי - לא,
 תא שמע: **"מחמס בני יהודה אשר שפכו דם נקי בארצם"**.
 וכי תימא: הני מילי היכא דקעביד בידים, אבל גרמא לא,
 תא שמע: **"אל שאול ואל בית הדמים על אשר המית את הגבעונים"**,
 וכי היכן מצינו שיהרג שאול את הגבעונים?
 אלא מתוך שיהרג נוב עיר הכהנים שהיו מספקין להן מים ומזון, מעלה עליו הכתוב כאילו הרגן.

³⁵⁸ ואכל קצירך ולחמך יאכלו בניך ובנותיך יאכל צאנך ובקרך יאכל גפנך ותאנתך ירשש ערי מבצריך אשר אתה בוטח בהנה בחרב
³⁵⁹ מצרים לשקמה תהיה ואדום למדבר שקמה תהיה מחמס בני יהודה אשר שפכו דם נקי בארצם

55. קיט, א

רש"י

אבל לא יינות ושמנים וסלתות.
שדרך האיש למוכרן ואין עושה
את אשתו שליח לכך ושמא
גנבתו מבעלה :

כפה. צעיף ואין הבעל מקפיד :
והבדדין. בעלי בית הבד שתגרין
הן בשמן לוקחין מן נשיהם
זיתים ושמן במדה כלומר דרך
מכירה בפרהסיא ודבר מרובה
דאין יכולה לגנוב כל זאת
ולעשות בצינעא אבל לא במועט
דגנבתו ויכולה לעשות בצינעא
ולא ירגיש בעלה ל"א במועט
במעטן שנטלתן מן המעטן ואין
דרך למוכרן כך :

בגליל העליון. שהשמן שם
ביוקר ומקפיד על דבר מועט :
רבינא. גבאי צדקה היה :
כבלי. שרשרות זהב :
ושירי. צמידין :
לבני מחוזא. עשירים הם :

"אבל לוקחין מן הנשים: [כלי צמר ביהודה,
וכלי פשתן בגליל,
ועגלים בשרון]."

תנו רבנן:

"לוקחין מן הנשים: כלי צמר ביהודה,
וכלי פשתן בגליל,

אבל לא: יינות,

ושמנים

וסלתות.

ולא מן העבדים.

ולא מן התינוקות.

אבא שאול אומר:

מוכרת אשה בארבעה וחמשה דינר,
כדי לעשות כפה לראשה.

וכולן שאמרו להטמין - אסור.

גבאי צדקה - לוקחין מהו דבר מועט,
אבל לא דבר מרובה.

והבדדין - לוקחין מהו: זיתים במידה,

ושמן במידה.

אבל לא זיתים במועט ושמן במועט.

רבן שמעון בן גמליאל אומר:

לוקחין מנשים זיתים במועד בגליל העליון,

שפעמים אדם בוש למכור על פתח ביתו, ונותן לאשתו ומוכרת".

רבינא איקלע לבי מחוזא, אתו נשי דבי מחוזא רמו קמיה ככלי ושירי, קביל מינייהו.

אמר ליה רבה תוספאה לרבינא,

והתניא:

"גבאי צדקה מקבלין מהו דבר מועט, אבל לא דבר מרובה!"

אמר ליה:

הני לבני מחוזא דבר מועט נינהו.

56. קיט, א-ב

רפ"י

מְשֻׁנָּה

מוכין שהנכוס מוציא - הרי אלו שלו,
והסורק מוציא - הרי אלו של בעל הבית.
כובס נוטל שלשה חוטיין, והן שלו,
יתר מכן - הרי אלו של בעל הבית.
אם היה שחור על גבי הלבן - נוטל את הכל והן שלו.

החייט ששייר את החוט כדי לתפור בו,
מטלית שהיא שלש על שלש - הרי אלו של בעל הבית.
מה שהחרש מוציא במעצד - הרי אלו שלו,
ובבשיל - של בעל הבית,
ואם היה עושה אצל בעל הבית - אף הנסרים של בעל הבית.

גְּמָרָא

תנו רבנן:

"לוקחין מוכין מן הכובס, מפני שהן שלו.
הכובס נוטל שני חוטיין העליונים והן שלו.
ולא יטיל בו יותר משלשה חובין.
ולא יסרוק הבגד לשתי אלא לערבו.
ומשויהו, לארבו אבל לא לרחבו,
ואם בא להשוותו עד טפח רשאי".

קיט,ב

אמר מר:

"שני חוטיין".

והאנן תנו:

"שלש!"

לא קשיא:

הא - באלימי,

והא - בקטיני.

"ולא יסרוק הבגד לשתי אלא לערבו".

והתניא איפכא!

לא קשיא:

הא - בגלימא,

הא - בסרבלא.

"ולא יטיל בו יותר משלשה חובין".

בעי רבי ירמיה:

אמטויי ואתויי חד.

או דלמא אמטויי ואתויי תרי?

תיקו.

מתני'

הכובס מוציא. מבגד צמר דבר מועט על ידי שטיפה ואין הבעיה מקפיד ומן הדין הן שלו והמקפיד לא הוי קפידא:

שהסורק מוציא. עיי הקוצים שקורין קרדוניש:

סורק. פילוניש כך שם האומנות על שם שהוא סורקו בקוצים כעין מסרק:

של בעל הבית. שדבר חשוב הוא ולא מחיל:

הכובס נוטל ג' חוטיין. דרך אורגי בגדי צמר לארוג שלשה חוטיין ממין אחר בסוף הבגד והכובס נוטלן ומשוה הבגד ומייפהו:

ואם היה החוט שחור. שארגו בבגד לבן רשאי ליטול הכל לפי שהשחור מגנה את הלבן:

החייט ששייר מן החוט כדי לתפור בו. ובגמרא מפרש שיעור תפירה:

ה"ג ומטלית שהוא ג' על ג'. חייט שהשוה את תפירתו וקיצע הימנה מטלית קטנה שלש אצבעות על שלש אצבעות הרי אלו של בעה"ב:

מעצד. דילדיייר בלע"ז קטנה ומחליק בה את הנסרים ושפאין שהוא משהו דקין הן טנבי"ש בלע"ז:

בכשיל. קרדום ומפיל שפאין גסין:

אצל בעל הבית. שכיר יום:

נסורת. אפי דק דק היוצא מתחת המקדח שהיא דק מאד של בעל הבית ורישא בקבלן שקיבל לבנות הבית בדמים קצובים:

גמ'

ולא יטיל בו יותר מג' חובין. דרך הסורקים לתת לולאות של טוי במחט לאורכו של בגד שמותחו בהן כשהוא נסרק וחובטו במקלות וכשנגמר ובולטין אותו מקום הלולאות שנמתח שם משהו אותן ונוטל אותן הקצועים לעצמו כדאמר לקמן ואשמועינן תנא שלא יתפרם לאותן לולאות בחזקה כדי שלא יוכל למתחו יותר מדאי אלא ג' חבין יפייניץ בלעז ג' תפירות במחט:

ומשויהו. מקום הבליטות שנמתח שם נוטל במספרים:

אפילו עד טפח. ליטול ממנו רצועות רחבות טפח:

אלימי. גסין שנים:

גלימא. טלית העשויה לכל יום וכשהוא סורק לשתי נוחה ליקרע מהר:

סרבלא. עשוי. לכבוד ולנוי וכשהוא סורק לשתי נאה יותר:

גלימא משויהו לארכו. כדפרישית לעיל:

ה"ג אמטויי ואתויי חד או דלמא אמטויי ואתויי תרי. מנהג תופר אומן להוליד ולהביא המחט בבגד קודם שימשוך כל החוט וקא מבעיא ליה הנך ג' חוטיין דקתני מי חשיבא הולכה והובאה חד דהוו להו ג' הולכות וג' הובאות א"ד הולכה והובאה תרי חשיב להו:

רס"י

המיונא. אינו נראה אלא שני
ראשיה התלויין לכך משה
לרחבה בי ראשיה התלויין:

"וּמְשׁוּיָהוּ לְאַרְבּוֹ אֶבֶל לֹא לְרַחֲבֹו".

וְהִתְנַיָּא אִיפְכָא!

לֹא קִשְׁיָא:

הָא - בְּגִלְמָא,

הָא - בְּהֶמְיוּנִי.

57. קיט, ב

[והסורק מוציא - הרי אלו של בעל הבית].

תנו רבנן:

"אין לוקחין: מן הסורק מוכין, מפני שאינו שלו.

ובמקום שנהגו להיות שלו - לוקחין.

ובכל מקום לוקחין מהן בר מלא מוכין וכסת מלאה מוכין".

מאי טעמא?

קננהו בשינוי.

58. קיט, ב

רש"י

אירין. דרך הגרדי להניח צמר בקנה של ערב כדי שלא יצא הערב מן הקנה לכאן ולכאן והוא של בעה"ב:

נירין. ליצי"ץ:

פקעיות. לוישי"ל:

פונקלין. טריימי"ש שעושין ליריעות הנארגות מעומד ואין עושין להו קנה כדרך הגרדין:

בגד מנומר. כלומר אפילו מנומר בצבעים הרבה אע"פ שרגלים לדבר שגנב הצמר מן בגדים שארג לוקחין מהן דקניניהו בשינוי:

טווי אריג. והיינו אירין דאמרן לא יקח אם טלאן הגרדי לוקחין דקניניהו בשינוי:

ארוג מבעי. הא הי"ל טווי קודם לאריג:

תיכי. שרשרות שרימי"ש דלא טוואן קודם לכן:

אותות. כשמביאין לו בגד לצבוע חותך ממנו מעט לפני בעליו לידע אם יקלוט את הצבע ופעמים שמעכבו אצלו ושכחו בעלים:

דוגמאות. שמביאין לו הבעלים צמר לצבוע ומביא עמו מעט צמר צבוע ואומר כזה צבע לי:

תלושי צמר. שתלש מן הגיזה הצמר מעט מעט:

אבל לוקחין ממנו בגד צבוע. דבגד שלם לא גנב ואי נמי גנבו קנייה בשינוי:

טווי ובגדים. והנך דוגמאות שטוואן או עשה מהן בגדים לוקחין:

השתא טווי שקלינן בגדים מבעיא. הא אין בגדים אא"כ טוואן:

נמטי. לבדין פליטר"ש בלע"ז ואין שם טווי:

הקיצועין. רונייר"ש בלע"ז שמקצע מן העור סביב:

והתלושין. צמר התלוש מן העור:

צמר העולה מן שטף המים שלו. דדבר מועט הוא ואפקורי מפקר ליה:

תנו רבנן:

"אין לוקחין מגרדי: לא אירין,

ולא נירין,

ולא פונקלין,

ולא שיורי פקיעות.

אבל לוקחין מהו: בגד מנומר.

ערב ושתי,

טווי,

ואריג.

אמרי: השתא "טווי" שקלי, "ארוג" מבעיא!?

מאי "אריג"?

תיכי.

תנו רבנן:

"אין לוקחין מן הצבע: לא אותות,

ולא דוגמות,

ולא תלושים של צמר,

אבל לוקחין מהו: בגד צבוע,

טווי,

ובגדים".

השתא "טווי" שקיל, "בגדים" מיבעיא!?

מאי "בגדים"?

נמטי.

תנו רבנן:

"הנותן עורות לעבדו,

הקיצועין,

והתלושין - הרי אלו של בעל הבית,

והעולה משטף המים - הרי אלו שלו".

59. קיט, ב

רש"י

קצרא שמיה וקצרא שקיל ליה.
 הכובס נקרא קצרי בלשון ארמי
 וקצרא שהוא מקצר מן הבגד
 איהו שקיל ליה ודידיה הוא:
הכל עולין למנין תכלת. אותן
 שלשה חוטין אם לא קצרן
 הכובס עולין למדת מלא קשר
 גודל שצריך להרחיק את תכלת
 של ציצית משפת הבגד במסכת
 מנחות (דף מב.):
קפיד עלייהו. ונוטלן:

[כובס נוטל שלשה חוטין - והן שלו,
 יתר מנין - הרי אלו של בעל הבית"]
 אם היה שחור על גבי הלבן - נוטל את הכל והן שלו.

אמר רב יהודה:
 קצרא שמיה,
 וקצרא שקיל ליה.

אמר רב יהודה:
 הכל עולין למנין תכלת.
 ויצחק ברי קפיד עלייהו.

60. קיט, ב

רש"י

מלא המחט. מלא אורך המחט :
 וחוז למחט. שכל זמן שאין מן
 החוט אלא מלא המחט
 מצומצם אין יכול לתוחבו
 בבגד : בברייתא גרסינן ומטלית
 שהיא פחותה מגי על גי :
 לסיכתא. חבין שפירשנו
 למעלה : פחות מכאן למאי חזי.
 הא אין יכול להפוך המחט
 ולתוחבו :

"החייט ששייר את החוט [כדי לתפור בו,
 ומטלית שהיא שלש על שלש - הרי אלו של בעל הבית"] .

וכמה לתפור?

אמר רב אסי:

מלא מחט, וחוז למחט.

איבעיא להו:

מלא מחט וחוז למחט כמלא מחט,

או דלמא:

מלא מחט וחוז למחט משהו?

תא שמע:

דתניא:

"החייט ששייר את החוט פחות מכדי לתפור בו,

ומטלית שהיא פחותה משלש על שלש,

בזמן שבעל הבית מקפיד עליהו - הרי אלו של בעל הבית.

אין בעל הבית מקפיד עליהו - הרי אלו שלו".

אי אמרת בשלמא: מלא מחט וחוז למחט כמלא מחט - פחות מכאן חזי לסיכתא.

אלא אי אמרת: מלא מחט וחוז למחט משהו - פחות מכאן למאי חזי?

אלא שמע מינה: מלא מחט וחוז למחט כמלא מחט.

שמע מינה.

61. קיט, ב

רש"י

מגירה. שייר"ה בלע"ז וסכין הוא שיש בו פגימות הרבה וקוצצת מהר:
הנפסק במגירה. פסקי עצים שהעץ ארוך ופוסקו:
מקדח. טרייד"א והיוצא משם דק כעפר:
רהיטני. פליימ"א:
והנגרר במגירה. דק דק שהיא משרת במקום חתך דק כעפר:
חד הוא דאיכא. ורבתי היא ומשרת שפאי גסין:

"מה שהחרש מוציא במעצד - הרי אלו שלו, ובכשיל - של בעל הבית".

ורמיהי:

"מה שהחרש מוציא במעצד, והנפסק במגירה - הרי אלו של בעל הבית. והיוצא מתחת מקדח ומתחת רהיטני, והנגרר במגירה - הרי אלו שלו!"

אמר רבא:

באתרא דתנא דידן איפא תרתי חציני, לרבתי קרי לה - "כשיל", ולזוטרתמי קרי לה - "מעצד", באתרא דתנא ברא חד הוא דאיפא, וקרו לה "מעצד".

רס"י

מסתתי אבנים. מרבע אותן ומחליק אותן:
 מפסגי אילנות. כשיש בהן ענפים יותר מדאי קוצץ אחת מבינתים והיינו פיסוג לשון דילוג והרחבה:
 ניקוף. שייך בהיגא כמו ונקף סבכי היער בברזל (ישעיה ו):
 היגא. סנה:
 ומנכשי זרעים. נוטלים ירקות מביניהם:
 ועודרי ירקות. כשהן תכופות יותר מדאי נוטל אחת מבינתים כדי שיהא מקום להרחיב ולהתפשט:
 חזיז. שחת של תבואה חטין ושעורין בעודן ירק:
 מתא מחסיא. מקום בהמות הוא וצריכין למרעה טוב:

62. קיט, ב

"וְאִם הָיָה עוֹשֶׂה אֶצֶל בַּעַל הַבַּיִת - אִף הַנְּסָרִים שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת".

תנו רבנן:

"מסתתי אבנים - אין בהם משום גזל.

מפסגי אילנות,

מפסגי גפנים,

מנקפי היגי,

מנכשי זרעים,

ועודרי ירקות,

בזמן שבעל הבית מקפיד עליהם - יש בהן משום גזל.

אין בעל הבית מקפיד עליהן - הרי אלו שלו".

אמר רב יהודה:

קשות וחזיז - אין בהם משום גזל.

באתרא דקפדי - יש בהן משום גזל.

אמר רבינא:

ומתא מחסיא - אתרא דקפדי הוא.

הדרן עלך הגוזל ומאכיל
 וסליקא לה מסכת בבא קמא